

[illegible]

Saturs

Priekšvārds	3
UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas vispārējā darbība	4
Dalība UNESCO starpvaldību institūcijās un starptautiskos pasākumos	12
UNESCO un UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas darbības popularizēšana	17
Stratēģiskie mērķi	21
 Stratēģiskais mērķis: nodrošināt kvalitatīvu, taisnīgu, iekļaujošu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas visiem, tostarp mazinot nevienlīdzību un sekmējot mācīšanos un radošumu sabiedrībā – jo īpaši digitālajā laikmetā...	21
 Stratēģiskais mērķis: veicināt sabiedrības ilgtspējīgu attīstību un vides aizsardzību, izceļot zinātnes, tehnoloģiju, inovāciju un dabas mantojuma nozīmi...	23
 Stratēģiskais mērķis: veidot iekļaujošu, taisnīgu un mierpilnu sabiedrību, veicinot vārda brīvību, kultūras daudzveidību, globālā pilsoniskuma izglītību un mantojuma aizsardzību.	25
 Stratēģiskais mērķis: stiprināt tehnoloģisko vidi, kas kalpo cilvēcei, krājot zināšanas un pilnveidojot prasmes un ētikas standartus.	28
Plāni 2026. gadam.	30

Priekšvārds

2025. gadā apritēja 80 gadi kopš UNESCO dibināšanas – organizācijas, kas iestājas par cilvēktiesībām, cilvēci un cilvēcību. UNESCO sniedz iespēju ieraudzīt un izprast pasauli tās daudzveidībā, atrast kopīgo un atšķirīgo, kā arī saprast, kā senā pagātnē iesētais veido mūsu tagadni un nākotni. Kopš pievienošanās UNESCO Latvija ir pierādījusi, ka mums piemīt drosme, talants un spēja apliecināt savu valsti gan vārdos, gan darbos.

UNESCO pasaules kultūrpolitikas un ilgtspējīgas attīstības forumā MONDIACULT 2025, UNESCO Ģenerālās konferences 43. sesijā, UNESCO Konvencijas par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu 20. gadadienas atzīmēšanā, kā arī citās starptautiskās norisēs UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas līdzdalība stiprināja Latvijas pozīcijas un ekspertīzi. Reģionālā līmenī īpaši jāizceļ sadarbība, ko UNESCO Latvijas Nacionālā komisija īstenoja kopā ar Igaunijas, Lietuvas, Ukrainas, Moldovas un Gruzijas UNESCO nacionālajām komisijām, piedāvājot muzeju un bibliotekāru biedrībām platformu projektu īstenošanai. Šie projekti saliedē kopienas un veicina izturētspējīgas, mierpilnas sabiedrības veidošanos. Savukārt Baltijas stipendija sievietēm zinātnē jau otro gadu tika piešķirta pētniecēm, kuras ar savu darbu ir pierādījušas, ka zinātne spēj atvērt durvis jauniem risinājumiem cilvēku labbūtības un dzīves kvalitātes uzlabošanai, kā arī ļauj uz ierastām lietām paraudzīties pavisam no cita skatu punkta.

Krišjāņa Valdemāra 200. gadadiena un pirmās latviešu valodā iespiestās grāmatas 500. gadadiena, kas iekļautas UNESCO svinamo gadadienu kalendārā kalpo kā atskaites punkti un izpratnes veicinātājas par notikumiem un personībām, kas kļuvušas par nozīmīgām laikmeta liecībām.

„Sava laika liecinieks” – tāda bija UNESCO nedēļas devīze, kas tika veltīta UNESCO programmai „Pasaules atmiņa”. Tās laikā tika izceltas gan starptautiskajā, gan nacionālajā reģistrā iekļautās dokumentārā mantojuma vērtības, aicinot ikvienu izvērtēt, kādas liecības par sevi, savu dzimtu un apkārtni pasauli mēs atstājam nākamajām paaudzēm.

Izglītības ilgtspējīgai attīstībai forums „Es redzu ilgtspēju”, kas tika aizvadīts gada nogalē, noslēdza nozīmīgu posmu sadarbībā ar valsts un pašvaldību institūcijām, universitātēm un nevalstiskajām organizācijām, izstrādājot valstisku iniciatīvu par izglītību ilgtspējīgai attīstībai. Par iedvesmas avotu kalpoja arī UNESCO ekspertu vizītes Latvijā un Latvijas atvērtība iesaistei UNESCO Starptautiskajā skolotāju darba grupā. Saikni ar UNESCO starptautiskajām iniciatīvām iezīmē arī UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas izstrādātais tiešsaistes kurss, kas balstīts UNESCO ietvardokumentā par mākslīgā intelekta kompetencēm izglītībā. Šis kurss, tāpat kā UNESCO pieņemtie ieteikumi par mākslīgā intelekta un neirotehnoloģiju ētiku, aicina iedziļināties tehnoloģiju sniegtajās iespējās, neiekrist nepārbaudītas informācijas lamatās, bet prasmīgi orientēties, radīt jaunas zināšanas, attīstīt prasmes un iemaņas, kas veicina pārmaiņas vidē, ekonomikā un sabiedrībā.

UN ES KO? – tā nav tikai vārdu spēle, bet pārliecība, ka pārmaiņas sākas ar sevi, ar savu varēšanu vai nevarēšanu. Tas nozīmē nepārtraukti veicināt līdzdalības kultūras attīstību Latvijā, kas nav vērsta vienīgi uz konkrēti izmērāmiem rezultātiem, bet arī uz attieksmes, apziņas, izpratnes un sadarbības kultūras maiņu. Tas ir ieguldījums cilvēkos, kā arī kvalitatīvos un pārdomātos procesos, kas sekmē izglītības, kultūras, zinātnes, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju attīstību.

Vēlamies pateikties visām valsts, pašvaldību un nevalstiskajām organizācijām, kā arī UNESCO sadarbības tīkliem – UNESCO ASP skolām un UNESCO katedrām – par atbalstu un sadarbību 2025. gadā un novēlēt radošu, iedvesmojošu 2026. gadu.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas
ģenerālsekretāre **Baiba Moļņika**

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas vispārējā darbība

Darbību regulējošie dokumenti

Saskaņā ar Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas Latvijas Nacionālās komisijas [likumu](#) UNESCO Latvijas Nacionālā komisija (turpmāk – UNESCO LNK) ir atvasināta publisko tiesību juridiska persona un darbojas Ministru kabineta pārraudzībā.

UNESCO LNK mērķis ir stiprināt izglītības, zinātnes, kultūras, komunikāciju un informācijas lomu valsts un sabiedrības ilgtspējīgā attīstībā, valstiskuma stiprināšanā, demokrātisko vērtību īstenošanā un nabadzības mazināšanā, kā arī sekmēt sabiedrības labklājību, tās locekļu līdztiesību un savstarpēju cieņu Latvijā.

Galvenās UNESCO LNK funkcijas:

- nodrošināt un koordinēt sekmīgu Latvijas Republikas dalību UNESCO, tās darbā iesaistot valsts un pašvaldību institūcijas, nevalstiskās un privātās organizācijas, it īpaši tās, kas darbojas izglītības, zinātnes, kultūras, komunikāciju un informācijas jomā;
- būt par informācijas, koordinācijas un sadarbības veidošanas centru Latvijā UNESCO izglītības, zinātnes, kultūras, komunikāciju un informācijas jomas ietvaros;
- izstrādāt un apstiprināt rīcības plānus UNESCO programmu īstenošanai un organizēt šo plānu izpildi;
- veidot, uzturēt un attīstīt sadarbības tīklu ar valsts un pašvaldību institūcijām un nevalstiskajām un privātajām organizācijām, kā arī individuālajiem ekspertiem;
- sniegt atzinumus, paust viedokli un izteikt priekšlikumus par UNESCO izglītības, zinātnes, kultūras, komunikāciju un informācijas jomas jautājumiem;
- pārstāvēt valsts intereses UNESCO un ar to saistītajās starpvaldību un starptautiskajās organizācijās, sadarbojoties ar citām atbildīgajām valsts institūcijām;
- veikt citas Latvijas Republikas un UNESCO normatīvajos aktos noteiktās funkcijas un pienākumus, kas saistīti ar Komisijas mērķa īstenošanu.

Pamatojoties uz [UNESCO vidējā termiņa stratēģiju 2022.–2029. gadam](#) un aktuālajiem Latvijas Republikas attīstības plānošanas dokumentiem, 2022. gadā tika apstiprināts vidēja termiņa plānošanas dokuments – [UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas darbības stratēģija 2022.–2029. gadam](#). Šī stratēģija atspoguļo UNESCO LNK misiju un vīziju, nosaka stratēģiskos mērķus, rīcības virzienus un plānošanas perioda sasniedzamos rezultātus.

UNESCO LNK misija

Stiprināt izglītības, zinātnes, kultūras, komunikācijas un informācijas lomu valsts un sabiedrības ilgtspējīgā attīstībā, valstiskuma stiprināšanā, demokrātisko vērtību īstenošanā un nabadzības mazināšanā, kā arī sekmēt sabiedrības labklājību, tās locekļu līdztiesību un savstarpēju cieņu Latvijā.

Vīzija

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija ir institūcija, kas stiprina starpinstitutionālo sadarbību un sniedz ieguldījumu ilgtspējīgā attīstībā UNESCO darbības jomās nacionālā un starptautiskā līmenī.

UNESCO LNK darbības stratēģija īsteno UNESCO vidējā termiņa stratēģijā 2022.–2029. gadam noteiktos stratēģiskos mērķus šādos rīcības virzienos:

Stratēģiskais mērķis: nodrošināt kvalitatīvu, taisnīgu, iekļaujošu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas visiem, tostarp mazinot nevienlīdzību un sekmējot mācīšanos un radošumu sabiedrībā – jo īpaši digitālajā laikmetā.

RĪCĪBAS VIRZIENI

- Nodrošināt, ka tiek aktualizēti UNESCO stratēģiskie ietvardokumenti, kas orientēti uz nākotnes izglītību.
- Veicināt UNESCO LNK sadarbības tīklu iesaisti kvalitatīvas un iekļaujošas izglītības īstenošanā.

Stratēģiskais mērķis: veicināt sabiedrības ilgtspējīgu attīstību un vides aizsardzību, izceļot zinātnes, tehnoloģiju, inovāciju un dabas mantojuma nozīmi.

RĪCĪBAS VIRZIENS

- Veicināt radošu un inovatīvu pieeju un labās prakses piemēru popularizēšanu, lai nodrošinātu izglītības un zinātnes ilgtspējīgu attīstību un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.

Stratēģiskais mērķis: veidot iekļaujošu, taisnīgu un mierpilnu sabiedrību, veicinot vārda brīvību, kultūras daudzveidību, globālā pilsoniskuma izglītību un mantojuma aizsardzību.

RĪCĪBAS VIRZIENI

- Sekmēt UNESCO kultūras konvenciju atpazīstamību un izpratni par kultūras daudzveidību un mantojuma saglabāšanu.
- Veicināt starpinstitucionālo sadarbību, kas sabiedrībā stiprina vārda brīvību un demokrātijas procesus.

Stratēģiskais mērķis: stiprināt tehnoloģisko vidi, kas kalpo cilvēcei, krājot zināšanas un pilnveidojot prasmes un ētikas standartus.

RĪCĪBAS VIRZIENI

- Sekmēt informācijas pieejamību un stiprināt medijpratības un informācijpratības prasmes.
- Veicināt UNESCO izstrādāto ētikas standartu un normu ievērošanu, risinot tehnoloģiju un digitālās transformācijas radītos izaicinājumus.

Stratēģiskie mērķi veido sinerģiju starp visām UNESCO galvenajām programmām – „Izglītība”, „Dabas zinātnes”, „Sociālās un humanitārās zinātnes”, „Kultūra”, „Komunikācija un informācija” un aptver četras dimensijas: izglītību, vidi, sociālo kohēziju un tehnoloģijas.

Stratēģijas īstenošanai UNESCO LNK sagatavoja darba plānu 2025. gadam, kurā tika noteiktas konkrētas aktivitātes un pasākumi, to īstenošanas termiņi, kā arī sadarbības partneri.

Pārskata periodā UNESCO LNK darbība tika vērsta uz kvalitatīvas un iekļaujošas izglītības veicināšanu, līdzdalību Ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā, kultūras un dabas mantojuma aizsardzību, vārda brīvības un medijpratības stiprināšanu, kā arī digitālās transformācijas un tehnoloģiju attīstības radīto izaicinājumu risināšanu.

2025. gadā UNESCO LNK darbība norisinājās ciešā sadarbībā ar Latvijas Pastāvīgo pārstāvniecību OECD un UNESCO, nozaru ministrijām un citām valsts institūcijām, pašvaldībām, augstākās izglītības iestādēm, nevalstiskajām organizācijām, privāto sektoru un ekspertiem, UNESCO LNK sadarbības tīkliem (UNESCO asociētajām skolām Latvijā, UNESCO katedrām Latvijā un atmiņas institūcijām, kas glabā UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” dokumentāro mantojumu), kā arī iesaistot sabiedrību kopumā.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas struktūra

Saskaņā ar UNESCO LNK likumu tās lēmēj institūcija ir Asambleja. UNESCO LNK prezidents ir kultūras ministrs, bet viceprezidenti – izglītības un zinātnes un ārlietu ministri. *UNESCO LNK Asamblejas* sastāvā darbojas 20 dažādu gan valsts institūciju, gan nevalstiskā sektora jomu pārstāvji.

2025. gadā klātienē notika divas UNESCO LNK Asamblejas sēdes – 30. janvārī un 8. oktobrī, kā arī saskaņā ar UNESCO LNK nolikuma 29. punktu par lēmumu pieņemšanu rakstiskās procedūras kārtībā, vairāki jautājumi tika izskatīti un par tiem pieņemti lēmumi, elektroniski sazinoties ar UNESCO LNK Asamblejas locekļiem. UNESCO LNK Asambleja izskatīja un pieņēma pārskatu par darbu 2024. gadā, apstiprināja darba plānu 2025. gadam, kā arī pieņēma lēmumus par Latvijas kandidēšanu UNESCO Starptautiskās komunikācijas attīstības programmas starpvaldību padomes vēlēšanās, UNESCO programmas „Informācija visiem” starpvaldību padomes vēlēšanās un UNESCO Starpvaldību bioētikas komitejas vēlēšanās, ka arī apstiprināja Latvijas Republikas delegācijas sastāvu UNESCO Ģenerālās konferences 43. sesijā. Asambleja izvērtēja un pieņēma lēmumus arī par UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” statusu un UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajam reģistram iesniegtajām nominācijām – papildinājumiem nominācijai „Sibīrijā rakstītas vēstules uz bērza tāss”, nomināciju „Albumu kolekcija: latviešu bēgļu dzīve nometnēs Vācijā (1945–1949). Dāvinājums Kārlim Zariņam, ārkārtējo pilnvaru nesējam, Latvijas sūtnim Lielbritānijā”, kā arī nomināciju „Kurzemes–Zemgales hercogu Ketleru un Bīronu dinastiju sarkofāgi, 1569–1784”.

UNESCO LNK administratīvo darbu vada ģenerālsekretāre Baiba Moļņika. Līdz 2025. gada maijam UNESCO LNK darbojās četri sektori – Izglītības, Zinātnes, Kultūras un Komunikācijas un informācijas sektors. Lai nodrošinātu darba procesu optimizāciju un efektivitātes uzlabošanu, ar 2025. gada 1. maiju tika veiktas izmaiņas darba organizācijā, likvidējot Komunikācijas un informācijas sektoru. Vienlaikus tika precizētas UNESCO LNK Izglītības, Zinātnes un Kultūras sektoru atbildības jomas UNESCO LNK darbības stratēģijas 2022.–2029. gadam stratēģisko mērķu, rīcības virzienu un programmu īstenošanai.

UNESCO LNK funkciju īstenošanai nomā telpas Meistaru ielā 10, Rīgā, LV-1050 (ieeja no M. Smilšu un Ķēniņu ielas stūra). Nomāto telpu kopējā platība ir 55,3 m². Telpu nomas līgums ir noslēgts ar valsts akciju sabiedrību „Valsts nekustamie īpašumi”, un tā termiņš ir noteikts no 2023. gada 1. septembra līdz 2033. gada 31. augustam.

Finanšu resursi

Saskaņā ar likumu UNESCO LNK finanšu līdzekļus veido valsts budžeta līdzekļi, juridisko un fizisko personu (to skaitā ārvalstu juridisko un fizisko personu) līdzekļi, dāvinājumi un ziedojumi, kā arī ieņēmumi no saimnieciskās darbības. Valsts budžeta finansējums UNESCO LNK darbības nodrošināšanai tiek piešķirts gadskārtējā valsts budžeta likumā noteiktajā apmērā no Kultūras ministrijai īpaši šim mērķim izveidotas apakšprogrammas 22.08.00.

2025. gadā valsts budžeta finansējums 176 976 eiro apmērā tika izlietots UNESCO LNK darbinieku atlīdzībai (līdz 2025. gada 30. aprīlim – piecas pilnas slodzes amata vienības, no 2025. gada 1. maija – četras pilnas slodzes amata vienības: ģenerālsekretārs, Izglītības, Zinātnes un Kultūras sektoru vadītāji un grāmatvedis, sabiedrisko attiecību

speciālists, apkopēja (uz uzņēmuma līguma pamata), uzturēšanas izdevumiem, komandējumiem un UNESCO programmu īstenošanai.

UNESCO LNK var saņemt valsts budžeta līdzekļus arī atsevišķu uzdevumu, programmu vai pasākumu īstenošanai. 2025. gadā saskaņā ar UNESCO LNK un Izglītības un zinātnes ministrijas sadarbības līgumu tika piešķirts finansējums 47 316 eiro apmērā Apvienoto Nāciju Organizācijas 17 Ilgtspējīgas attīstības mērķu, Pasaules izglītības foruma Inčonas deklarācijas un rīcības plāna „Izglītība 2030: ceļā uz iekļaujošu, taisnīgu un kvalitatīvu izglītību un mūžizglītību”, kā arī dokumenta „Izglītības ilgtspējīgai attīstībai īstenošanas ietvars pēc 2019. gada” iniciatīvu ieviešanai Latvijā. Minētais finansējums tika izmantots arī konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” un tās sekretariāta materiāltehniskās darbības nodrošināšanai.

Papildu līdzekļi UNESCO LNK programmu un aktivitāšu īstenošanai tiek piesaistīti, veidojot partnerības ar dažādām valsts un starptautiskajām institūcijām un īstenojot projektus. 2025. gadā tika sagatavots un iesniegts projekts „Latvijas dokumentārā mantojuma popularizēšana UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” ietvaros”, kam Valsts kultūrkapitāla fonds piešķir finansējumu 4 300 eiro apmērā. Projekta ietvaros tika nodrošināts UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālā reģistra pieteikumu izvērtēšanas process, kā arī īstenota informatīva kampaņa par Latvijas un pasaules dokumentārā mantojuma vērtībām.

Dalība padomēs, darba grupās un konkursu komisijās

2025. gada laikā UNESCO LNK darbojās dažādu līmeņu konsultatīvajās institūcijās, padomēs, komisijās un darba grupās, kas atbilst UNESCO mandāta jomām:

- Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības padomē;
- Dziesmu un deju svētku padomē;
- Konsultatīvajā padomē „Izglītība visiem”;
- Nacionālajā kultūras padomē;
- Nemateriālā kultūras mantojuma padomē;
- Attīstības sadarbības konsultatīvajā padomē;
- Strūves ģeodēziskā loka saglabāšanas un attīstības padomē;
- Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta konsultatīvajā padomē;
- XIII Latvijas Skolu jaunatnes Dziesmu un deju svētku mākslinieciskajā padomē;
- XIII Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētku biļešu rezervēšanas un ielūgumu komisijā;
- Valsts pētījumu programmas „Letonika 2” stratēģiskajā vadības padomē;
- Baltijas valstu komitejā Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanai un attīstībai;
- Medijpratības veicināšanas partneru grupā;
- Starpnozaru koalīcijā Ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanā;
- Valsts kultūrkapitāla fonda mērķprogrammas „Nemateriālā kultūras mantojuma vērtību attīstība un ilgtspēja” konkursa komisijā;
- Valsts pētījumu programmas „Latvijas kultūra – resurss valsts attīstībai” 2023.–2026. gadam īstenošanas un uzraudzības komisijā;
- Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu nozares sabiedrisko organizāciju padomē;
- Latviešu vēsturisko zemju attīstības padomes sabiedrības pārstāvju kandidātu vērtēšanas komisijā;
- Libiešu kultūrtelpas nemateriālā kultūras mantojuma stiprināšanas un popularizēšanas pasākumu nodrošināšanas 2025. gada konkursa komisijā;
- Suitu kultūrtelpas nemateriālā kultūras mantojuma stiprināšanas un popularizēšanas pasākumu nodrošināšanas 2025. gada konkursa komisijā;
- Konkursa „Latvijas Kultūras kanons” komisijā;
- Latvijas Muzeju biedrības Gada balvas žūrijas komisijā;
- ANO Jauniešu delegātu programmas Latvijas kandidāta atlases komisijā.

Dalība UNESCO iniciatīvās

UNESCO Līdzdalības programma

Reizi divos gados dalībvalstis var iesniegt pieteikumus *UNESCO Līdzdalības programmai*, kas palīdz iesaistīt dalībvalstis organizācijas noteikto mērķu sasniegšanā un UNESCO vidēja termiņa stratēģijas īstenošanā. Latvijas mērķis, piedaloties UNESCO Līdzdalības programmā, ir sniegt ieguldījumu UNESCO un Latvijas partnerattiecību attīstībā, īstenojot UNESCO mērķus nacionālā līmenī, kā arī popularizējot Latvijas izglītības, zinātnes un kultūras sasniegumus, pozitīvo pieredzi un tradīcijas.

UNESCO Līdzdalības programmas 2024.–2025. gadā ietvaros tika atbalstīts apakšreģionāla līmeņa projekts „Muzeji un bibliotēkas mieram un izturēspējai”, kas atspoguļo gan starptautiskās tendences muzeju un bibliotēku darbā ar Ilgtspējīgas attīstības mērķiem (IAM), gan Gruzijas, Igaunijas, Latvijas, Lietuvas, Moldovas un Ukrainas muzeju un bibliotēku pieredzi miera un izturēspējas veicināšanā.

Projekts ir turpinājums sadarbībai, ko 2020. gadā uzsāka Baltijas valstu muzeju un bibliotēku speciālisti, lai izceltu un stiprinātu muzeju un bibliotēku lomu IAM īstenošanā. 2021. gadā ar UNESCO Līdzdalības programmas atbalstu notika tiešsaistes konference „Ilgtspējīgas attīstības mērķu lokalizēšana muzejos un bibliotēkās” ar moto „Jautā savai bibliotēkai!” un „Jautā savam muzejam!”. 2022. gadā partnerībai pievienojās Moldova un Gruzija, un notika vairāki pieredzes apmaiņas pasākumi partnervalstīs, kas noslēdzās ar konferenci „Ilgtspējīgas attīstības mērķu lokalizēšana muzejos un bibliotēkās II”, kura 2023. gadā norisinājās Rīgā un tiešsaistē. 2024. gadā partneri nolēma uzaicināt Ukrainu pievienoties partnerībai un nākamo projekta posmu veltīt mieram kā Dienaskārtības 2030 pamatprincipam un vienam no būtiskākajiem reģiona izaicinājumiem.

Projektu „Muzeji un bibliotēkas mieram un izturēspējai” īstenoja Latvijas Muzeju biedrība un Latvijas Bibliotekāru biedrība sadarbībā ar UNESCO LNK. Projekta ietvaros tika organizēta starptautiska konference, kā arī īstenots tiešsaistes vebināru cikls.

2025. gada 28. maijā klātienē Ļvivā (Ukraina) un tiešsaistē norisinājās starptautiska konference „Ilgtspējīgas attīstības mērķu lokalizēšana muzejos un bibliotēkās III”, kuras mērķis bija stiprināt muzeju un bibliotēku lomu kopienu noturības un ilgtspējas veicināšanā, daloties pieredzē, stratēģijās un instrumentos IAM ieviešanai vietējā līmenī. Konferencē īpaša uzmanība tika pievērsta IAM, kas saistīti ar mieru, taisnīgumu, iekļaušanu un sabiedrības saliedēšanu.

Konferenci atklāja UNESCO ģenerāldirektors vietnieks kultūras jautājumos Ernesto Otone, kultūras ministre, UNESCO LNK prezidente Agnese Lāce, Ukrainas ārlietu ministra vietniece, UNESCO Ukrainas Nacionālās komisijas prezidente Mariana Betsa, kā arī Ļvivas mēra vietniece Irina Kuliniča. Konferencē ar priekšlasījumiem uzstājās starptautiski atzīti eksperti par šādām tēmām: miera veicināšana, balstoties kultūras mantojumā un izglītībā; muzeju un bibliotēku loma sabiedrības noturībā; miera veicināšana caur kultūras mantojumu pirms, pēc konfliktiem un to laikā. Savukārt muzeju un bibliotēku speciālisti no Igaunijas, Latvijas, Lietuvas, Gruzijas, Moldovas un Ukrainas dalījās pieredzē par to, kā atmiņas institūcijas darbojas kā pozitīvu sociālo pārmaiņu veicinātājas.

No 2025. gada 16. septembra līdz 4. novembrim tiešsaistē notika četru vebināru sērija „Miermīlīgu un noturīgu kopienu stiprināšana muzejos un bibliotēkās”. Vebināros tika aplūkotas idejas un pieejas muzeju un bibliotēku darbā vietējo kopienu stiprināšanai. Tie balstās uz rokasgrāmatas „*Ilgtspējīgas attīstības mērķu lokalizēšana caur muzejiem un bibliotēkām*” metodoloģiju, ko 2023. gadā izstrādāja Henrijs Makgī ar UNESCO atbalstu sadarbojoties muzejiem un bibliotēkām Latvijā, Lietuvā, Igaunijā, Moldovā un Gruzijā.

UNESCO svinamo gadadienu kalendārs

UNESCO veido svinamo gadadienu kalendāru ar mērķi apkopot un starptautiski izcelt dalībvalstu nozīmīgās gadadienas, kuru atzīmēšana veicina miera kultūru, starpkultūru dialogu un savstarpējo izpratni. Kalendārā tiek iekļautas nozīmīgu notikumu jubilejas, kas bijušas izšķirošas būtisku ideju attīstībā, kā arī ievērojamu personību gadadienas, kuru darbība devusi būtisku ieguldījumu kultūras, izglītības, zinātnes un citās UNESCO mandāta jomās.

Nominēto personu darbībai jābūt universālai un atpazīstamai ārpus nomināciju iesniedzējvalsts teritorijas, savukārt nominētajiem notikumiem jābūt globāla vai vismaz reģionāla mēroga, izceļot to nozīmi ārpus vienas valsts robežām un spēju atspoguļot kultūru daudzveidību, vērtības un ideālus, par kuriem iestājas UNESCO. Katra

dalībvalsts var iesniegt ne vairāk kā divus gadadienu pieteikumus, no kuriem vismaz vienam jāakcentē dzimumu līdztiesības idejas.

UNESCO svinamo gadadienu kalendārā 2024.–2025. gadam no Latvijas tika iekļauta Krišjāņa Valdemāra 200. gadadiena (2025. gads) un pirmās latviešu valodā iespiestās grāmatas 500. gadadiena (2025. gads). Šo gadadienu atzīmēšanā bija iespējams izmantot īpaši UNESCO sagatavotu logo. UNESCO LNK piedalījās gadadienu atzīmēšanas pasākumos un nodrošināja informatīvu atbalstu.

Senākās ziņas par drukātu tekstu un pirmo iespiesto grāmatu latviešu valodā ir datējamās ar 1525. gadu, tādēļ šo notikumu uzskata par kultūrvēsturiski nozīmīgu atskaites punktu, kas iezīmēja izšķirošu pavērsienu latviešu valodas izplatībā un attīstībā, kā arī latviešu nācijas veidošanās, pastāvēšanas un identitātes nostiprināšanās procesā. Atzīmējot pirmās latviešu valodā iespiestās grāmatas 500. gadadienu, Latvijas Nacionālā bibliotēka rīkoja plašu tematisku notikumu ciklu, tostarp izstādi „Brīvība sākas ar grāmatu”, starptautisku simpoziju „Tiesības uz lasīšanu. Rīgas manifesti”, kura noslēgumā tika pieņemts manifests par lasīšanas veicināšanu sabiedrībā, kā arī kulminācijas pasākumu „Cauri tumsai ar grāmatu”.

Krišjānis Valdemārs bija viens no ievērojamākajiem jaunlatviešu kustības darbiniekiem, kurš būtiski ietekmēja tās ideoloģisko un organizatorisko attīstību. Atzīmējot viņa 200. gadadienu, Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs rīkoja izstādi un zinātnisku konferenci, kā arī sadarbībā ar Latvijas Jūrnieceības savienību – Latvijas jūrnieceības institūciju un jūrnieku salidojumu. Pasākumi par godu Krišjāņa Valdemāra jubilejai notika arī Rīgas Latviešu biedrībā, savukārt Valdemārpilī tika atklāts vides objekts „Krišjāņa Valdemāra Elizeja”.

Ar UNESCO Ģenerālās konferences 43. sesijas lēmumu 2025. gadā UNESCO svinamo gadadienu kalendārā 2026.–2027. gadam tika iekļautas divas Latvijas pieteiktās nominācijas – diplomātes, rakstnieces un sabiedriskās darbinieces Annas Rūmanes-Ķeniņas 150. gadadiena (2027. gads) un Liepājas Centrālās zinātniskās bibliotēkas 250. gadadiena (2027. gads).

UNESCO Radošo pilsētu tīkls

UNESCO Radošo pilsētu tīkls (UNESCO Creative Cities Network) tika izveidots 2004. gadā ar mērķi veicināt starptautisku sadarbību starp pilsētām, kuras radošumu ir atzinušas par nozīmīgu instrumentu ilgtspējīgas pilsētvides attīstībā. Tīkls ir viena no UNESCO iniciatīvām ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanai. Iesaistoties tīklā, pilsētas apliecina savu apņemšanos dalīties ar labo praksi, attīstīt partnerības, kas veicina radošumu un kultūras nozares, stiprināt kopienu līdzdalību kultūras dzīvē, kā arī integrēt kultūru pilsētu attīstības plānošanā. Pašlaik tīklā ir iesaistītas vairāk nekā 400 pilsētas, kas darbojas kādā no septiņām tematiskajām jomām: amatniecībā un tautas mākslā, dizainā, gastronomijā, kino, literatūrā, mediju mākslā vai mūzikā.

2023. gadā UNESCO Radošo pilsētu tīklam literatūras jomā pievienojās Tukuma pilsēta. 2025. gadā tā rīkoja vairākus tematiskos pasākumus, tostarp Latvijas skolu un bērnu bibliotekāru 2. lasītpatikas forumu, kas tika organizēts sadarbībā ar Latvijas Nacionālo bibliotēku un Latvijas Bibliotekāru biedrību. UNESCO LNK uztur regulāru saziņu ar Tukuma novada pašvaldību un Tukuma Literātu apvienību, kā arī piedalās un informatīvi atbalsta rīkotos pasākumus.

2025. gadā UNESCO LNK sniedza atbalstu Daugavpils valstspilsētai pieteikuma sagatavošanā UNESCO Radošo pilsētu sadarbības tīklam. Pieteikuma izvērtēšanas rezultātā Daugavpils ieguva UNESCO Radošās pilsētas statusu dizaina jomā un 2026. gadā uzsāks pieteiktās pasākumu programmas īstenošanu. Programma ietver redzējumu par to, kā radošo industriju un citu nozaru sadarbība var mērķtiecīgi uzlabot ne tikai kultūras un radošo piedāvājumu pilsētā, bet arī veicināt pilsētvides revitalizāciju.

UNESCO Globālais izglītības pilsētu tīkls

UNESCO Globālais izglītības pilsētu tīkls (UNESCO Global Network of Learning Cities) ir starptautiska platforma, kas apvieno 425 pilsētas no 91 UNESCO dalībvalsts. Tīklā iesaistītās pilsētas ir apņēmušās īstenot mūžizglītības pieeju un veicināt kvalitatīvas izglītības un mācību iespējas ikvienam vietējā līmenī. UNESCO izglītības pilsētas raksturo spēja savienot izglītības, apmācību un kultūras iestādes, vienlaikus iesaistot dažādus partnerus – valsts sektora pārstāvjus, pilsoniskās sabiedrības organizācijas un darba devējus.

UNESCO Globālajā izglītības pilsētu tīklā ir pārstāvētas divas Latvijas pilsētas: Valmiera, kas tīklam pievienojās 2016. gadā, un Ventspils, kas pievienojās 2022. gadā. UNESCO LNK uztur regulāru saziņu ar šo pilsētu pašvaldībām un sadarbojas dažādu aktivitāšu īstenošanā.

UNITWIN/UNESCO katedru programma

Starptautiskā UNITWIN/UNESCO katedru programma (UNESCO Chairs and UNITWIN Networks) nodibināta 1992. gadā, un šobrīd pasaulē darbojas vairāk nekā 1000 katedras 125 valstīs. Programma atbalsta UNESCO darbu izglītības, dabas un sociālo zinātņu, kultūras un komunikācijas jomās, veicina starptautisku sadarbību starp augstskolām, kā arī stiprina institucionālās spējas un zināšanu apmaiņu.

Latvijā nodibinātas piecas UNESCO katedras: Latvijas Universitātē UNESCO Medijpratības un informācijpratības katedra, Daugavpils Universitātē UNESCO katedra „Tradīcijas un inovācijas mijiedarbība izglītībā ilgtspējīgai attīstībai”, Latvijas Kultūras akadēmijā UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma politikas un tiesību katedra, Vidzemes Augstskolā UNESCO katedra „Biosfēra un cilvēks” un UNESCO katedra mediju un informācijas pratības un zinātnes pratības jautājumos.

UNESCO LNK uztur regulāru saziņu ar UNESCO katedrām Latvijā un sadarbojas dažādu aktivitāšu īstenošanā, un 2025. gada martā tika rīkota UNESCO katedru sanāksme, kurā tika prezentēta to darbība un pārrunātas turpmākās sadarbības iespējas.

2025. gadā Rīgas Stradiņa universitātes Sociālo zinātņu fakultāte sadarbībā ar UNESCO LNK sagatavoja un iesniedza pieteikumu UNESCO Mediju brīvības, žurnālistu drošības un nesodāmības katedras izveidei Latvijā. Katedras mērķis – īstenot starpdisciplināru un starptautisku sadarbību pētniecībā, apmācībā un intervencēs, kas atbilst UNESCO mediju brīvības un plurālisma principiem, īpašu uzmanību pievēršot žurnālistu drošībai, cīņai pret nesodāmību un sieviešu un jauniešu iesaisti pretdiskriminācijas praksēs. Pēc izvērtēšanas pieteikums netika apstiprināts, taču tika saņemts aicinājums to papildināt un iesniegt nākamajā pieteikšanās ciklā.

2025. gadā UNESCO LNK pārstāvji piedalījās vairāku Latvijas augstskolu zinātnisko institūciju starptautiskajā izvērtējumā, sniedzot informāciju par līdzšinējo sadarbību un augstskolu, tostarp UNESCO katedru iesaisti UNESCO mērķu īstenošanā.

UNESCO Asociēto skolu tīkls

UNESCO Asociēto skolu tīkls (UNESCO Associated Schools Network) ir pirmais plaša mēroga starptautiskais skolu sadarbības tīkls, dibināts 1953. gadā. Šobrīd tajā darbojas aptuveni 10 000 izglītības iestāžu 167 valstīs.

UNESCO Asociēto skolu tīkla (UNESCO ASP) mērķi ir sekmēt UNESCO Statūtos ietvertās vērtības un principus, tostarp cilvēktiesības, dzimumu līdztiesību, taisnīgumu, demokrātiju, cieņu pret daudzveidību un starptautisko solidaritāti; integrēt mācīšanas un mācīšanās procesos četrus izglītības pilārus – mācīties zināt, mācīties darīt, mācīties būt un mācīties dzīvot kopā; stiprināt visu izglītības sistēmas dalībnieku iesaisti ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā; darboties kā ideju laboratorija, veicinot inovatīvu un radošu pieeju izmantošanu mācību procesā un izglītības vidē. Saskaņā ar *UNESCO ASP stratēģiju 2025. – 2029. gadam* tīklam ir trīs tematiskie darbības virzieni: globālā pilsoniskuma izglītība mieram; izglītība ilgtspējīgai attīstībai; starpkultūru mācīšanās un kultūras daudzveidības un mantojuma novērtēšana.

2025. gadā turpinājās jaunu UNESCO ASP dalībskolu uzņemšana tīklā, izmantojot starptautisko tiešsaistes platformu „*ASPnet Connect*”. Dalība UNESCO ASP ir atvērta valsts, pašvaldību un privātām izglītības iestādēm no pirmsskolas līdz vidusskolas līmenim, kā arī profesionālās izglītības un pedagogu sagatavošanas iestādēm. Pieteikšanās kārtība – *šeit*.

Tīkla darbību Latvijā koordinē UNESCO LNK. Tā regulāri sazinās ar tīkla dalībiskolām, organizē pasākumus pedagogiem un skolēniem, piedalās skolu rīkotajās aktivitātēs, kā arī veicina skolu savstarpējo sadarbību un jaunu dalībskolu piesaisti.

2025. gadā tika īstenotas vairākas aktivitātes, kas vērstas gan uz esošo skolu kapacitātes stiprināšanu, gan uz jaunu izglītības iestāžu piesaisti tīklam.

Viens no nozīmīgākajiem notikumiem bija līderības seminārs ASP skolu koordinatoriem un direktoriem, kas notika 2025. gada 10. aprīlī. Tajā skolu pārstāvji tika iepazīstināti ar jaunākajiem globālā ASP tīkla attīstības virzieniem, aktuālajiem materiāliem un iespējām 2025. gadā. Semināra otrajā daļā notika iedvesmojoša darbnīca par personīgās līderības apzināšanos, nodrošinot gan teorētisku, gan filozofisku kontekstu līderības jautājumiem izglītības vidē, kā arī sniedzot praktiskus rīkus līderības izkopšanai un attīstīšanai.

Lai atvieglotu skolu orientēšanos ASP darbības struktūrā, tika izstrādāta un izplatīta „*UNESCO Asociēto skolu tīkla rokasgrāmata skolām*” – praktisks materiāls, kas palīdz esošajām un topošajām ASP skolām izprast tīkla prasības, iespējas, pieejamo atbalstu un rīcības soļus.

Veiksmīgas informatīvās kampaņas rezultātā Latvijas tīklā tika uzņemtas jaunas dalībiskolas, un to kopējais skaits sasniedz 42. Saraksts pieejams [šeit](#). 2025. gada 12. novembrī notika divi informatīvi pieredzes apmaiņas tiešsaistes semināri jaunajām un jau esošajām tīkla dalībiskolām.

Kopš 2025. gada oktobra tiek izdotas UNESCO ASP vēstkopas. Kopumā iznākušas trīs vēstkopas, kas sniedz aktuālo informāciju skolām par pieejamajiem informatīvajiem un metodiskajiem materiāliem UNESCO ASP tēmās, iespējas piedalīties UNESCO semināros, konferencēs un sadarbības projektos par ilgtspēju, globālo pilsoniskumu, cilvēktiesībām, mantojuma izglītību un citiem jautājumiem.

UNESCO balvas

UNESCO ik gadu piešķir vairāk nekā 20 dažādas balvas personām, personu grupām un iniciatīvām, kas piedāvā ilgtspējīgus risinājumus globālajiem izaicinājumiem, tostarp dzimuma līdztiesības veicināšanā, nabadzības mazināšanā, iekļaujošas un kvalitatīvas izglītības nodrošināšanā, klimata pārmaiņu pārvaldībā, kultūras daudzveidības saglabāšanā un miera kultūras sekmēšanā. [UNESCO balvas](#) sniedz atbalstu tālākai pētniecībai un iniciatīvu turpināšanai, kā arī popularizē šo darbu atpazīstamību visā pasaulē.

2025. gadā UNESCO LNK regulāri informēja par iespējām pieteikties UNESCO balvām un sniedza atbalstu Latvijas pieteikumu sagatavošanā.

Rīgas Tehniskās universitātes profesore Alla Anohina-Naumeca tika nominēta Abū Raihāna Bīrūnī vārdā nosauktajai balvai, ko izveidojusi UNESCO sadarbībā ar Uzbekistānas valdību, par zinātniskiem pētījumiem mākslīgā intelekta (MI) un ētikas jomā. Balva tiek piešķirta reizi divos gados trim laureātiem – indivīdiem, institūcijām vai organizācijām, kuru pētījumi, ieguldījumi vai inovācijas būtiski veicina MI ētikas attīstību vai sekmē tās praktisko ieviešanu. Alla Anohina-Naumeca savā darbā īpašu uzmanību pievērš ētiskai tehnoloģiju, tostarp MI, izmantošanai augstākajā izglītībā, uzsverot akadēmiskā godīguma nozīmi.

2025. gadā tika izsludināta pieteikšanās pirmajai UNESCO balvai globālā pilsoniskuma izglītībā, kas izceļ un apbalvo izcilas iniciatīvas šajā jomā, veicinot izpratni, atbildību un aktīvu līdzdalību pasaules sabiedrībā, īpaši izglītības jomā. No Latvijas balvai tika pieteikta izglītības platforma „[Human Rights Guide](#)” (Cilvēktiesību gids). Kopš 2016. gada platformu veido nevalstiskā organizācija „Baltic Human Rights Society”, un tā palīdz cilvēkiem izprast un aizstāvēt savas tiesības. Gids piedāvā brīvi pieejamus, vienkārši saprotamus mācību materiālus par cilvēktiesībām un demokrātiju, atbalstot mācīšanos un praktisku problēmu risināšanu, veicinot aktīvu līdzdalību un cieņpilnu sabiedrību. Platforma ir adaptēta 12 Eiropas valstīm, un to izmanto cilvēki no visas pasaules.

Dalība UNESCO starpvaldību institūcijās un starptautiskos pasākumos

Starpvaldību komitejas kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzībai un veicināšanai 18. sesija

No 11. līdz 14. februārim UNESCO galvenajā mītnē Parīzē notika Starpvaldību komitejas kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzībai un veicināšanai 18. sesija. Tajā piedalījās Latvijas pārstāve komitejā, Latvijas Kultūras akadēmijas profesore Rūta Muktupāvela, Kultūras ministrijas valsts sekretāres vietniece kultūrpolitikas jautājumos Baiba Mūrniece, Latvijas Pastāvīgā pārstāvja UNESCO vietniece Sintija Rupjā un UNESCO LNK ģenerālsēkretāre Baiba Molņika.

2005. gadā pieņemtā Konvencija par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu nosaka pamatprincipus politikas veidošanai un pasākumiem attiecībā uz kultūras produktu un pakalpojumu radīšanu, producēšanu, izplatīšanu un pieejamību. 2025. gadā ar plašu notikumu programmu tika atzīmēta Konvencijas 20. gadadiena.

Komiteja ir Konvencijas dalībvalstu vēlētā institūcija, tās sastāvā ir 24 dalībvalstis, kuras tiek ievēlētas uz četrus gadu termiņu. Latvija ir Komitejas dalībvalsts no 2023.–2027. gadam, aktīvi paužot tajā nostāju par dažādiem aktuāliem jautājumiem kultūras un radošajās industrijās, kultūrpolitikā, vienlaikus izceļot arī Latvijas sniegumus.

18. sesijas laikā tika izskatīti vairāki dokumenti, tostarp ekspertu grupas ziņojums par kultūras izpausmju daudzveidību digitālajā vidē, kas izraisīja visplašākās diskusijas. Ziņojums analizē kultūras sakari ar digitālo vidi un sniedz ieteikumus rīcībai šādās jomās: valodu daudzveidības veicināšana kultūras saturā; nacionālā un lokālu kultūras satura pieejamība digitālās platformās; lielāka digitālo platformu pārredzamība; mākslīgā intelekta ietekme uz kultūras un radošajām industrijām. Ekspertu grupas priekšlikums ir izstrādāt atsevišķu Konvencijas protokolu par šiem jautājumiem. Latvijas pārstāvji, uzstājoties debatēs par ieteikumiem un protokola iespējamību, uzsvēra, ka nepieciešama aktīva un izlēmīga rīcība, lai stiprinātu kultūras lomu digitālajā laikmetā, līdzsvarotu digitālās vides piedāvāto brīvību ar atbildību, strādātu pie digitālās pratības iniciatīvām, uzraudzības sistēmām un aizsardzības pasākumiem, kas aizsargā lietotājus un novērš kiberuzbrukuma riskus digitālajam mantojumam.

UNESCO Izpildpadomes 221. sesija

No 2025. gada 1. līdz 8. aprīlim UNESCO LNK Izglītības sektora vadītāja Elīna Bērziņa Latvijas delegācijas sastāvā piedalījās UNESCO Izpildpadomes 221. sesijā, kas notika UNESCO galvenajā mītnē Parīzē. Izpildpadome ir viens no trim UNESCO pārvaldes orgāniem, kurā ir pārstāvētas 58 UNESCO dalībvalstis. Tā sanāk divas reizes gadā un UNESCO Ģenerālās konferences starplaikos pilda organizācijas darbības pārraudzītāja un virzītāja funkcijas. UNESCO Izpildpadome uzrauga programmu īstenošanu un budžeta izlietojumu, kā arī sadarbībā ar Sekretariātu organizē un koordinē pieņemto lēmumu efektīvu īstenošanu. Latvija nav ievēlēta UNESCO Izpildpadomē, un tās darbā piedalās novērotājas statusā.

Līdzdalība 221. sesijā sniedza iespēju ne tikai sekot līdzi globālajām UNESCO politikas attīstības tendencēm, bet arī pārstāvēt Latvijas intereses starptautiskā līmenī un stiprināt sadarbību ar UNESCO struktūrvienībām. Sesijas ietvaros notika arī UNESCO nacionālo komisiju sanāksme, kas kalpo kā platforma pieredzes apmaiņai starp dažādu valstu komisijām. Tāpat tika organizētas vairākas tikšanās ar UNESCO Sekretariāta struktūrvienībām, tostarp ar UNESCO Globālā izglītības monitoringa komandu, gatavojoties ziņojuma „Līderība izglītībā” atklāšanai Latvijā, kā arī ar UNESCO ASP globālās koordinācijas komandu, lai pārrunātu tīkla attīstības virzienus, iespējamus uzlabojumus un sagaidāmās izmaiņas. Savukārt tikšanās laikā ar UNESCO izglītības ilgtspējīgai attīstībai tīkla (ESD-Net) sekretariātu tika apspriests Latvijas izglītības ilgtspējīgai attīstībai valsts iniciatīvas dokumenta izstrādes progress.

Eiropas UNESCO nacionālo komisiju 9. sanāksme

No 2025. gada 7. līdz 10. maijam Dublinā UNESCO LNK Kultūras sektora vadītāja Beāte Lielmane piedalījās Eiropas UNESCO nacionālo komisiju 9. sanāksmē. Tā kalpo kā platforma ideju apmaiņai, sadarbības veidošanai un kopīgas Eiropas pozīcijas stiprināšanai UNESCO jautājumos. Sanāksmes laikā tika pārrunāti mediju un informācijas pratības veicināšanas projekti, gatavošanās Pasaules konferencei par kultūrpolitiku un ilgtspējīgu attīstību MONDIACULT 2025, kā arī UNESCO Ģenerālās konferences 43. sesijai. Tāpat notika diskusijas par UNESCO nacionālo komisiju lomu UNESCO programmu īstenošanā un sabiedriskajās debatēs par UNESCO sarakstos iekļautajām nominācijām.

Tikšanās ietvaros dalībniekiem bija iespēja apmeklēt Īrijas Pasaules mantojuma vietas un biosfēras rezervātus, tikties ar šo vietu pārvaldniekiem un iepazīt viņu pieredzi. Sanāksmē notika arī domapmaiņa par veidiem, kā veicināt neformālu sadarbību Eiropas UNESCO nacionālo komisiju starpā, tostarp organizējot regulāras tematiskās sanāksmes un veidojot kontaktu reģistru.

UNESCO Pasaules mantojuma komitejas 47. sesija

No 2025. gada 6. līdz 16. jūlijam UNESCO galvenajā mītnē Parīzē norisinājās UNESCO Pasaules mantojuma komitejas 47. sesija. Komiteja ir starpvaldību institūcija, kuras uzdevums ir veicināt kultūras un dabas mantojuma aizsardzību un saglabāšanu. Tā uzrauga Pasaules mantojuma sarakstā iekļauto vietu saglabāšanas stāvokli un attīstību, balstoties uz starptautisku ekspertīzi, izvērtē dalībvalstu iesniegtās nominācijas un pieņem lēmumus par jaunu vietu iekļaušanu Pasaules mantojuma sarakstā, pamatojoties uz to izcilajām universālajām vērtībām. Tāpat Komiteja seko līdzi dalībvalstu ieguldījumam Pasaules mantojuma vietu saglabāšanā, kā arī pieņem lēmumus par vietu iekļaušanu Pasaules mantojuma apdraudēto vietu sarakstā vai izslēgšanu no tā. Komitejas sastāvā ir 21 Konvencijas dalībvalsts, kuras tiek ievēlētas uz četrus gadu termiņu.

Latvija nav Komitejas dalībvalsts un 47. sesijas darbā piedalījās novērotājas statusā. Latvijas delegācijas sastāvā bija Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes vadītāja Ināra Bula, Latvijas Pastāvīgā pārstāvja UNESCO vietniece Sintija Rupjā un UNESCO LNK ģenerālsekretāre Baiba Moļņika.

Sesijas laikā Komiteja iepazinās ar Pasaules mantojuma sarakstā iekļauto vietu saglabāšanas stāvokli, izskatīja jaunu vietu pieteikumus iekļaušanai sarakstā, apstiprināja dalībvalstu iesniegtos periodiskos ziņojumus par Konvencijas par kultūras un dabas mantojuma aizsardzību īstenošanu, kā arī diskutēja par pasaules kultūras mantojuma sasaisti ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem un globālo krīzi, jo īpaši klimata pārmaiņu, ietekmi. Klimata pārmaiņas tika atzītas par vienu no būtiskākajiem draudiem Pasaules mantojuma vietām. Sesijas darba kārtībā tika iekļauti arī jautājumi par Āfrikas kultūras mantojuma redzamības palielināšanu un reģionālo saglabāšanas iniciatīvu stiprināšanu. Tāpat notika diskusijas par digitālo rīku, tostarp ģeotelpisko tehnoloģiju, izmantošanu tūrisma plūsmas regulēšanai un Pasaules mantojuma objektu uzraudzībai.

Komitejas 47. sesijas laikā Pasaules mantojuma saraksts tika papildināts ar 26 jauniem objektiem (21 kultūras, četri dabas un viens jaukta tipa objekts), palielinot kopējo Pasaules mantojuma vietu skaitu līdz 1248.

UNESCO LNK ģenerālsekretāre piedalījās debatēs par pasaules kultūras un dabas mantojuma sasaisti ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem, īpašu uzmanību pievēršot karam Ukrainā un tā postošajai ietekmei uz Pasaules mantojuma vietām.

47. sesijas laikā notika arī Latvijas delegācijas tikšanās ar Ukrainas delegāciju, kā arī ar UNESCO Pasaules mantojuma centra, Konvencijas par kultūras vērtību aizsardzību bruņota konflikta gadījumā Sekretariāta un Konvencijas par kultūras priekšmetu nelikumīgas ieviešanas, izvešanas un īpašumtiesību maiņas aizliegšanu un novēršanu Sekretariāta pārstāvjiem. Tikšanās laikā ar Ukrainas delegāciju tika uzsvērta Latvijas ekspertu interese un gatavība sadarboties jautājumos, kas saistīti ar kultūras mantojuma aizsardzību un saglabāšanu, kā arī iesaistīto institūciju kapacitātes stiprināšanu. Savukārt sarunās ar UNESCO Pasaules mantojuma centra pārstāvjiem Latvijas delegācija informēja par aktualitātēm saistībā ar Pasaules mantojuma vietām Latvijā. Tiekoties ar minēto konvenciju sekretariātu pārstāvjiem, Latvijas delegācija sniedza informāciju par īstenotajām aktivitātēm, tostarp apmācību semināriem kultūras mantojuma drošības jomā, kā arī par starpsektoru sadarbību konvenciju īstenošanā.

Pasaules konference par kultūrpolitiku un ilgtspējīgu attīstību MONDIACULT 2025

UNESCO Pasaules kultūrpolitikas un ilgtspējīgas attīstības konference *MONDIACULT 2025* norisinājās no 29. septembra līdz 1. oktobrim Barselonā. Konferences mērķis bija rosināt dalībvalstis uz diskusijām par mūsdienu globālajiem kultūrpolitikas izaicinājumiem, īpaši saistībā ar ilgtspējīgu attīstību un digitālo transformāciju, kā arī apliecināt gatavību iestāties par kultūras kā atsevišķa mērķa nostiprināšanu globālajā ilgtspējīgas attīstības stratēģijā laikposmam pēc 2030. gada.

Konferencē piedalījās vairāk nekā 2000 dalībnieku no 163 pasaules valstīm, tostarp 118 ministri, nevalstisko organizāciju pārstāvji un dažādu jomu eksperti. Latvijas delegāciju konferencē vadīja Latvijas Republikas kultūras ministre, UNESCO LNK prezidente Agnese Lāce.

Gatavojoties MONDIACULT 2025, UNESCO organizēja reģionālās konsultācijas. Novērtējot Latvijas aktīvo iesaisti MONDIACULT procesā, Latvijai tika uzticēts vadīt Austrumeiropas valstu reģionālās konsultācijas 2024. gada decembrī. Latvija piedalījās arī MONDIACULT 2025 noslēguma dokumenta sagatavošanā, panākot Latvijas prioritāšu iekļaušanu tajā.

Konferences laikā norisinājās 170 tematiskās sesijas, tostarp ministru līmeņa diskusijas. Latvijas kultūras ministre piedalījās diskusijās par digitālo transformāciju kultūras nozarē un mākslīgā intelekta ietekmi, kā arī par kultūras lomu klimata pārmaiņu risināšanā un sabiedrības drošības stiprināšanā. Kultūras ministre Agnese Lāce tika ievēlēta arī par MONDIACULT 2025 prezidija locekli un konferences ziņotāju.

UNESCO LNK ģenerālsēkretāre Baiba Moļņika piedalījās UNESCO nacionālo komisiju sanāksmē par labās prakses piemēriem sadarbībā ar pilsonisko sabiedrību. Konferences ietvaros norisinājās arī Jauniešu forums, kura sesijā par kultūras nozīmi labbūtības veicināšanā piedalījās Latvijas pārstāve Kortnija Māra Gurtlava.

Konferencē tika pieņemts *noslēguma dokuments*, apliecinot, ka kultūrai nākotnes attīstības politikas ietvarā jābūt izvirzītai kā atsevišķam mērķim. Dokumentā izceltas arī vairākas būtiskas rīcības jomas: kultūras tiesības kā cilvēktiesības; kultūra un izglītība; kultūras ekonomika un pienācīgs darbs; kultūra miera veicināšanai; kultūras mantojums un klimata rīcība; kultūras mantojums krīzes situācijās; digitālā transformācija un vienlīdzīga piekļuve; mākslīgais intelekts un kultūra; kā arī kultūras dati, pierādījumi un pētniecība.

UNESCO Ģenerālās konferences 43. sesija

UNESCO Ģenerālās konferences *43. sesija* notika no 2025. gada 30. oktobra līdz 13. novembrim, Samarkandā. Ģenerālā konference ir UNESCO augstākā lēmēj institūcija, kurā reizi divos gados piedalās visas organizācijas dalībvalstis. Tās laikā tiek izvērtēti aizvadītā perioda darbības rezultāti, izstrādāta un apstiprināta UNESCO vispārējā politika, pieņemti jauni starptautiski normatīvie dokumenti standartu veidošanai (konvencijas, deklarācijas, ieteikumi, vadlīnijas, hartas u. c.), ievēlēti pārstāvji UNESCO Izpildpadomē un citās starpvaldību institūcijās, kā arī noteikti organizācijas attīstības virzieni, prioritātes un budžets.

43. sesijas galvenie uzdevumi bija izskatīt un apstiprināt *UNESCO programmu un budžetu 2026.–2029. gadam*, izvērtēt organizācijas darbības vispārējos politikas virzienus, īpašu uzmanību pievēršot pasaulē aktuālajiem jautājumiem UNESCO kompetences jomās, kā arī ievēlēt UNESCO ģenerāldirektoru, UNESCO Izpildpadomi un citas starpvaldību institūcijas.

Ģenerālās konferences darbs norisinājās plenārsēdēs, kuru laikā katrai dalībvalstij bija iespēja sniegt pārskata ziņojumus un paust viedokli par organizācijas prioritātēm un attīstības virzieniem. Konkrēti UNESCO darbības, jaunu normatīvo instrumentu izstrādes un budžeta jautājumi tika izskatīti sešās komisijās: Vispārējo (finanšu, administratīvo un ārējo sakaru) jautājumu komisijā, Izglītības komisijā, Dabas zinātņu komisijā, Sociālo un humanitāro zinātņu komisijā, Kultūras komisijā, kā arī Komunikācijas un informācijas komisijā. Ģenerālās konferences darbu vadīja ievēlēts prezidents un birojs, kura sastāvā bija visu komisiju vadītāji un līdz 36 reģionu izvirzīti viceprezidenti. 43. sesijā Latvija tika ievēlēta viceprezidenta amatā.

Latvijas delegāciju vadīja izglītības un zinātnes ministre, UNESCO LNK viceprezidente Dace Melbārde. Delegācijas sastāvā bija Latvijas Republikas ārkārtējais un pilnvarotais vēstnieks OECD un UNESCO Andris Pelšs, Latvijas Pastāvīgā pārstāvja UNESCO vietniece Sintija Rupjā, UNESCO LNK ģenerālsēkretāre Baiba Moļņika, Latvijas Republikas ārkārtējais un pilnvarotais vēstnieks Uzbekistānas Republikā Ģirts Jaunzems, kā arī Izglītības un zinātnes ministrijas valsts sekretāra vietniece – Politikas iniciatīvu un attīstības departamenta direktore Laura Treimane. Latvijas delegācija piedalījās visu Ģenerālās konferences komisiju darbā, paužot viedokli un daloties

Latvijas pieredzē tādos jautājumos kā izglītības transformācija, atvērtās zinātnes veicināšana, mākslīgā intelekta attīstības ētiskie aspekti, kultūras mantojuma aizsardzība un mediju brīvība.

Latvijas delegācijas vadītāja uzstājās dalībvalstu vispārējās debatēs ar uzrunu par UNESCO prioritātēm un Latvijas pieredzi UNESCO programmu īstenošanā, īpaši uzsverot izglītības pārveidojošo nozīmi konfliktu un krīžu laikā, kā arī pilsoniskās apziņas stiprināšanā.

Ģenerālās konferences laikā dalībvalstis diskutēja un pieņēma lēmumus par vairākiem UNESCO mandāta jautājumiem, tostarp par ziņojumiem par 1960. gada Konvencijas un lētikuma pret diskrimināciju izglītībā īstenošanu, 2021. gada lētikuma par atvērto zinātnei ieviešanu, kā arī 2017. gada lētikuma par zinātnei un pētniekiem īstenošanu dalībvalstīs. Tāpat tika pieņemti lēmumi par jaunu starptautisko dienu izsludināšanu, tostarp Starptautisko mazo salu jaunattīstības valstu (SIDS) dienu un Starptautisko zemūdens kultūras mantojuma dienu, kā arī nolemts Mākslas izglītības nedēļu pārdēvēt par Kultūras un mākslas izglītības nedēļu.

43. sesijas laikā tika pieņemts nozīmīgs politikas plānošanas dokuments – *Rekomendācija par neirotehnoloģiju ētiku*. Darbs pie šī dokumenta sagatavošanas tika uzsākts 2021. gadā, un starptautisku ekspertu grupa izstrādāja normatīvo ietvaru, balstoties uz vairāk nekā 8000 ieteikumiem no pilsoniskās sabiedrības, privātā sektora, akadēmiskajām aprindām un dalībvalstīm. Dokumenta izstrādes procesā piedalījās arī Latvijas Universitātes pētnieces. Rekomendācija par neirotehnoloģiju ētiku uzskatāma par jaunu UNESCO standartu noteikšanas instrumentu, kas aicina valdības nodrošināt neirotehnoloģiju iekļaujošu un pieejamu izmantošanu, vienlaikus ieviešot atbilstošus drošības pasākumus. Dokumentā identificēti arī būtiski riski, tostarp privātuma apdraudējumi, īpaši attiecībā uz bērniem un jauniešiem. Tāpat tiek brīdināts par neirotehnoloģiju izmantošanu darba vidē darbinieku uzraudzībai un datu profilēšanai, uzsverot nepieciešamību labāk regulēt tehnoloģiju radītos produktus, kas var ietekmēt patērētāju uzvedību vai veicināt atkarību, kā arī nodrošināt skaidru un pieejamu informāciju.

Paralēli darbam Ģenerālās konferences komisijās Latvijas delegācijas pārstāvji piedalījās arī vairākos pasākumos, tostarp tematiskā pasākumā, kas bija veltīts UNESCO 80. gadadienai. Izglītības un zinātnes ministre Dace Melbārde piedalījās augsta līmeņa ministru forumā par ilgtspējīgai nākotnei nepieciešamajām prasmēm, daloties Latvijas pieredzē par digitālo attīstību un prasmēm demokrātiskai un iekļaujošai sabiedrībai. UNESCO LNK ģenerālsekrēta Baiba Moļņika piedalījās UNESCO nacionālo komisiju sanāksmē, prezentējot Latvijas pieredzi dialoga ar pilsonisko sabiedrību stiprināšanā, kā piemēru minot ikgadējo UNESCO nedēļu Latvijā, kuras īstenošanā tiek iesaistīts plašs sadarbības partneru loks. Dalībvalstīm tika prezentēts arī UNESCO nacionālo komisiju *ikgadējais ziņojums*, kurā iekļauta informācija par UNESCO LNK 2024. gada nozīmīgākajiem veikumiem, tostarp UNESCO Konvencijas par kultūras vērtību aizsardzību bruņota konflikta gadījumā 70. gadadienai veltīto UNESCO nedēļu Latvijā un starptautisko konferenci „Mantojums un drošība”.

Ģenerālās konferences laikā notika UNESCO ģenerāldirektora vēlēšanas, un par jauno UNESCO ģenerāldirektoru tika ievēlēts Ēģiptes pārstāvis profesors Hālds El-Enanī (*Khaled El-Enany*). Notika arī UNESCO starpvaldību institūciju vēlēšanas, kurās Latvija tika ievēlēta visās pieteiktajās padomēs laikposmam no 2025. līdz 2029. gadam – UNESCO Starptautiskās komunikācijas attīstības programmas starpvaldību padomē, UNESCO programmas „Informācija visiem” starpvaldību padomē un UNESCO Starpvaldību bioētikas komitejā.

Visi UNESCO Ģenerālās konferences 43. sesijas dokumenti atrodami [šeit](#). UNESCO LNK turpinās darbu ar 43. sesijā apstiprinātajiem dokumentiem kopā ar atbildīgajām nozaru ministrijām un nevalstiskajām organizācijām, kā arī attīstīs sadarbību ar citu valstu UNESCO nacionālajām komisijām.

2025. gadā UNESCO LNK pārstāvji piedalījās arī citos starptautiskos pasākumos, kas saistīti ar UNESCO mandāta jautājumiem.

UNESCO LNK ģenerālsekrēta Baiba Moļņika piedalījās starptautiskajā konferencē „**Mākslas demokratizācija: jaunas stratēģijas mākslas un kultūras izglītībā Eiropā**” un Eiropas observatoriju tīkla mākslas un kultūras izglītības jomā (ENO) 10. gadadienas pasākumā Berlīnē (2025. gada 9.–10. oktobris). Piedaloties paneldiskusijā par mākslas un kultūras izglītības stratēģijām Eiropas, starptautiskā un nacionālā līmenī, tika uzsvērta kultūras un mākslas izglītības nozīme mierpilnas un izturēspējīgas sabiedrības veidošanā, kā arī prezentēta Latvijas pieredze *UNESCO ietvardokumentu par kultūras un mākslas izglītību* īstenojot. Vienlaikus ar konferenci notika arī ENO 10. gadadienas pasākums, kurā īpaši tika izcelta observatoriju tīkla sadarbība ar UNESCO, stiprinot sasaisti starp pētniecību un stratēģiskajiem politikas dokumentiem kultūras un mākslas izglītības jomā. Latviju ENO tīklā pārstāv Latvijas Universitātes Izglītības zinātņu fakultāte un Latvijas Kultūras akadēmija.

UNESCO LNK Kultūras sektora vadītāja Beāte Lielmane piedalījās **UNESCO nacionālo komisiju seminārā par UNESCO sadarbības tīkliem** Bonnā (2025. gada 10.–11. decembris). Semināra laikā, izmantojot domapmaiņas sesijas un darbnīcas, tika uzsākts darbs pie ceļveža un rīkkopas projekta UNESCO sarakstos iekļauto nomināciju un sadarbības tīklu izvērtēšanai. Plānotais izvērtēšanas rīks ļautu lēmumu pieņēmējiem un sabiedrībai labāk izprast UNESCO un tās programmu nozīmi un devumu nacionālā mērogā gan no sociālā, gan ekonomiskā skatpunkta.

2025. gadā UNESCO LNK pārstāvji regulāri piedalījās arī attālināti un sekoja līdzi dažāda līmeņa UNESCO organizētajiem pasākumiem, tostarp konferencēm, semināriem, konsultācijām un darba grupām, visās UNESCO darbības jomās – izglītībā, zinātnē, kultūrā, informācijā un komunikācijā. Kā piemērus var minēt UNESCO Izpildpadomes pavasara un rudens sesijas, UNESCO nacionālo komisiju sanāksmes par dažādām tēmām, ar UNESCO konvencijām un citiem normatīvajiem dokumentiem saistītos pasākumus, kā arī UNESCO sadarbības tīklu koordinācijas aktivitātes.

Pārskata periodā UNESCO LNK regulāri līdzdarbojās informācijas sagatavošanā par Latvijas iesaisti UNESCO programmu īstenošanā, tostarp piedalījās UNESCO dalībvalstu aptaujā par 2026.–2029. gada programmas un budžeta izstrādi, kā arī periodiskā ziņojuma sagatavošanā par Suitu kultūrtelpu, kas iekļauta Nemateriālā kultūras mantojuma, kam jānodrošina neatliekama saglabāšana, sarakstā.

UNESCO LNK regulāri informēja atbildīgās institūcijas par UNESCO pasākumiem un saistītajiem darba kārtības jautājumiem, kā arī iesaistījās citu Latvijas valsts un pašvaldību institūciju un nevalstisko organizāciju līdzdalības nodrošināšanā dažāda līmeņa UNESCO starptautiskos pasākumos un Latvijas pozīciju sagatavošanā.

Līdzdalība dažāda līmeņa starptautiskos UNESCO pasākumos veicināja Latvijas un UNESCO LNK starptautiskās sadarbības stiprināšanu un sadarbības mehānismu pilnveidi, radot stabilu pamatu turpmākajam darbam UNESCO mandāta jomās.

UNESCO un UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas darbības popularizēšana

Lai informētu sabiedrību Latvijā un pasaulē par UNESCO un UNESCO LNK darbību un popularizētu tās principus, vērtības un idejas, UNESCO LNK saziņā ar sabiedrību 2025. gadā izmantoja šādas sabiedrisko attiecību metodes un komunikācijas kanālus:

1. mediju attiecības nacionālajos un reģionālajos plašsaziņas līdzekļos;
2. aktualitāšu publicēšana UNESCO LNK tīmekļa vietnē <https://www.unesco.lv/lv>;
3. regulāra komunikācija sociālo tīklu vietnēs <https://www.facebook.com/UNESCOLNK/> un https://x.com/#!/UNESCO_LNK, kā arī <http://www.youtube.com/unescovideo>;
4. informācijas izplatīšana, izmantojot informatīvus materiālus, izdevumus un publikācijas;
5. informācijas publiskošana sadarbības partneru komunikācijas kanālos.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas publicitāte plašsaziņas līdzekļos

Viens no nozīmīgākajiem informācijas kanāliem komunikācijas uzdevumu īstenošanai ir plašsaziņas līdzekļi. Lai nodrošinātu regulāru sabiedrības informēšanu par UNESCO programmu īstenošanu Latvijā un pasaulē, kā arī par dažādām ar UNESCO darbību saistītām aktualitātēm, 2025. gadā, izmantojot plašsaziņas līdzekļus, kopumā tika sagatavotas un nacionālajiem un reģionālajiem medijiem izplatītas 60 preses relīzes (2024. gadā – 52 preses relīzes).

UNESCO LNK sadarbības tīklu organizācijas un aktīvisti, kā arī pašvaldības un citas partnerorganizācijas ir nozīmīgs resurss sabiedrības informēšanā un mērķauditoriju sasniegšanā. Tie aktīvi iesaistās gan ar UNESCO un UNESCO LNK saistītu notikumu atspoguļošanā, gan informācijas publicēšanā savos informatīvajos resursos, tostarp tīmekļa vietnēs un sociālo tīklu platformās.

Kopumā 2025. gadā plašsaziņas līdzekļos, izmantojot resursa *News.lv* piedāvāto ARCIS publikāciju apkopojumu, tika konstatētas 305 publikācijas drukātajos un tiešsaistes medijos, kurās ziņots par UNESCO vai UNESCO LNK aktivitātēm un aktualitātēm vai arī pieminēts UNESCO nosaukums. Vidējais publikāciju skaits mēnesī sasniedza 25 publikācijas. 2025. gada laikā plašsaziņas līdzekļi atspoguļoja kultūras un kultūras mantojuma, dokumentārā mantojuma, izglītības, medijpratības un zinātnes tematiku, iekļaujot UNESCO LNK aktualitātes, ziņojumu datus un ekspertu viedokļus.

2025. gadā UNESCO LNK pārstāves sniedza intervijas dažāda veida plašsaziņas līdzekļiem, tostarp radio un televīzijai (Latvijas Radio 1, Latvijas Radio 3, Latvijas Televīzija u. c.), komentējot UNESCO darbības virzienus, tai skaitā jautājumus, kas saistīti ar kultūras mantojumu, dokumentāro mantojumu un ilgtspējīgu attīstību.

UNESCO LNK ģenerālsēkretāre Baiba Moļņika piedalījās diskusijā Latvijas Radio 1 raidījumā „*Kultūras rondo*”, kura centrā bija atmiņas institūciju loma kara un okupācijas apstākļos, kā arī iepazīstināja ar UNESCO darbību Latvijas Radio 3 personību raidījumā „*Mana mūzika*”. UNESCO LNK Kultūras sektora vadītāja Beāte Lielmane piedalījās Latvijas Radio 1 raidījumā „*Zināmais nezināmajā*” diskusijā par dokumentāro mantojumu, Latvijas Televīzijai raidījumam „*Kultūršoks*” skaidroja UNESCO nomināciju principus, kā arī sagatavoja informatīvus sižetus par UNESCO dokumentāro mantojumu Latvijas Radio 3 rubrikai „*Vai zini?*”. Informācija par UNESCO un UNESCO LNK aktivitātēm regulāri tika publicēta arī laikrakstā „*Zinātnes vēstnesis*”.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas komunikācija tiešsaistē

Lai nodrošinātu ikvienam pieejamu informāciju par aktualitātēm un notikumiem, 2025. gadā UNESCO LNK turpināja uzturēt tīmekļa vietni www.unesco.lv, kas darbojas Valsts un pašvaldību iestāžu tīmekļvietņu vienotajā platformā.

Saskaņā ar *Google Analytics* datiem UNESCO LNK tīmekļvietne 2025. gadā sasniedza 36 859 skatījumus un 15 806 unikālās sesijas.

2025. gadā tika turpināta aktīva komunikācija sociālajos tīklos [Facebook.com](https://www.facebook.com) un [X.com](https://www.x.com), regulāri publicējot UNESCO LNK informāciju par aktivitātēm Latvijā, kā arī ziņas par norisēm UNESCO un citās dalībvalstīs. Tika pārpublicēti UNESCO un UNESCO LNK sadarbības partneru ziņojumi, veidotas pasākumu tiešraides tiešsaistē un izmantotas atsauces uz mediju publikācijām, kas veltītas UNESCO vai UNESCO LNK aktivitātēm.

Sociālajā tīklā [Facebook.com](https://www.facebook.com) UNESCO LNK lapai 2025. gadā sekoja 2650 lietotāji (*Total Page Likes*), un sekotāju skaits gada laikā būtiski pieauga – lapai pievienojās 213 jauni lietotāji. Gada laikā UNESCO LNK Facebook lapā tika publicēts kopumā 451 ieraksts (2024. gadā – 335), vidēji 37 ieraksti mēnesī. Starp populārākajiem ierakstiem pēc sasniegtās auditorijas (*Reach*) un lietotāju iesaistes (*Like, Share*) bija publikācijas par Baltijas stipendijas sievietēm zinātnē laureātēm (virs 15 000), par UNESCO dokumentārā mantojuma programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā iekļautajām nominācijām (virs 13 500), par UNESCO LNK izveidoto tiešsaistes kursu par mākslīgo intelektu izglītībā (virs 7300), par UNESCO LNK izglītības akciju „Es redzu ilgtspēju” (virs 7000), par UNESCO Asociēto skolu dalību Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētkos (virs 5100), par UNESCO nedēļu 2025 (virs 3400), par Latvijas ievēlēšanu UNESCO starpvaldību padomēs (virs 3400), par UNESCO globālo izglītības monitoringa ziņojumu „Līderība izglītībā” (virs 3200), par Pasaules kultūrpolitikas un ilgtspējīgas attīstības konferenci MONDIACULT 2025 (virs 2800), kā arī par uzsaukumu dalībai UNESCO Pasaules dzejas dienas aktivitātēs (virs 2400).

Sociālo tīklu auditorijas statistikas dati liecina, ka vislielāko interesi izraisa ieraksti ar praktisku un metodoloģisku saturu, kā arī vizuāli vai audiovizuāli materiāli, piemēram, fotogalerijas, pasākumu reportāžas un videoieraksti. Sociālo tīklu sasniedzamību būtiski veicina arī UNESCO LNK sadarbības partneru un tīklu institūciju izcelšana ierakstos, tādējādi palielinot to redzamību partneru sociālo tīklu profilos.

Sociālajā tīklā [X.com](https://www.youtube.com) UNESCO LNK profilam 2025. gadā sekoja 1025 lietotāji. UNESCO LNK darbības popularizēšanai tika izmantots arī komisijas [YouTube](https://www.youtube.com) kanāls, kurā kopumā publicēti 304 video. 2025. gadā kanālā tika pievienoti video par Baltijas stipendijas sievietēm zinātnē laureātēm un stipendijas pasniegšanas ceremoniju, kā arī par UNESCO LNK izveidoto tiešsaistes kursu par mākslīgo intelektu izglītībā.

UNESCO nedēļa Latvijā 2025

No 13. līdz 19. oktobrim Latvijā notika *ikgadējā UNESCO nedēļa*, kas kopš 2011. gada atzīmē Latvijas pievienošanos UNESCO 1991. gada 14. oktobrī.

2025. gadā UNESCO nedēļas uzmanības centrā bija UNESCO dokumentārā mantojuma programma „Pasaules atmiņa”, kuras mērķis ir cilvēces kolektīvās atmiņas saglabāšana un nodrošināšana nākamajām paaudzēm. UNESCO nedēļas sauklis bija „Sava laika liecinieks”, un pasākumi norisinājās ar Valsts kultūrkapitāla fonda atbalstu un sadarbībā ar Latvijas atmiņas institūcijām – UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautisko un nacionālo nomināciju glabātājām.

Sabiedrība tika aicināta iepazīt unikālos stāstus, ko glabā dokumentārās liecības Latvijā un pasaulē, kā arī aktīvi iesaistīties UNESCO nedēļas aktivitātēs.

UNESCO LNK sadarbībā ar atmiņas institūcijām sociālajā tīklā Facebook iepazīstināja ar UNESCO dokumentārā mantojuma programmu un tajā iekļautajām nominācijām. Lai veicinātu izpratni par pagātnes notikumu nozīmi un dokumentārā mantojuma saglabāšanu, ikviens tika aicināts atrast savas ģimenes, kopienas vai personīgo dokumentāro mantojumu (dokumentu, fotogrāfiju, audio vai video materiālu u. c.) un laika posmā no 13. līdz 19. oktobrim dalīties ar to sociālajā tīklā Facebook. Publicējot materiālu, bija jāpievieno īss komentārs, atbildot uz jautājumiem par liecības tapšanas laiku, tās unikalitāti un atklāto informāciju par attiecīgo laikmetu.

UNESCO nedēļas aktivitātēs iesaistījās arī Latvijas atmiņas institūcijas – UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautisko un nacionālo nomināciju glabātājas –, rīkojot lekcijas un ekskursijas, tematisko filmu seansus, izstādes un krājuma priekšmetu apskates.

Nedēļas centrālais notikums bija bezmaksas tiešsaistes viktorīna, kas notika 17. oktobrī un bija veltīta UNESCO programmai „Pasaules atmiņa”, kā arī Latvijas un pasaules dokumentārajam mantojumam. Viktorīnu izstrādāja UNESCO LNK sadarbībā ar erudīcijas spēļu rīkotājiem „Lielā viktorīna” un līdzdarbojoties Latvijas atmiņas institūcijām. Pirms viktorīnas tika izveidots *informatīvs materiāls* par programmu „Pasaules atmiņa”, ko dalībnieki varēja izmantot kā palīgmateriālu, gatavojoties viktorīnai. Spēlē tika izspēlēti 60 jautājumi sešās kārtās, katrā no tām – 10 jautājumi. Kopumā tiešsaistes viktorīnā piedalījās 106 dalībnieki. Balstoties tiešsaistes viktorīnas materiālos, tika izveidota *viktorīnas publikācija*.

Publikācijas un informatīvie materiāli

UNESCO Globālais izglītības monitoringa ziņojums “Līderība izglītībā”

UNESCO globālie izglītības monitoringa ziņojumi tiek publicēti kopš 2002. gada un sniedz būtisku informāciju par ANO Ilgtspējīgas attīstības 4. mērķa – „Kvalitatīva izglītība” – īstenošanu. Ziņojumu galvenais uzdevums ir apkopot un analizēt pieejamos datus, lai novērtētu progresu un atšķirības izglītībā dažādās valstīs, kā arī sniegtu ieteikumus politikas veidošanas un starptautiskā dialoga veicināšanai.

Globālajā izglītības monitoringa ziņojumā „*Līderība izglītībā*”, kas publicēts 2024. gada oktobrī, aplūkota līderības nozīme kvalitatīvas izglītības nodrošināšanā, uzsverot, ka izglītības līderība ir būtisks faktors, kas ietekmē mācīšanās rezultātus. Ziņojumā analizēts, kā izglītības līderība tiek īstenota dažādās valstīs, kā arī izvērtēta ārējo faktoru – sociālo, kultūras un pārvaldības apstākļu – ietekme uz efektīvu līderību. Tāpat tiek pētīti politikas instrumenti, kas veicina līderības prasmju attīstību, un analizēti 211 valsts pārskati par skolu līderu atlases, sagatavošanas un profesionālās pilnveides normatīvo regulējumu un politiku.

Lai veicinātu izpratni par ziņojuma „Līderība izglītībā” secinājumiem un ieteikumiem, UNESCO LNK īstenoja vairākas komunikācijas aktivitātes. Tika nodrošināta ziņojuma *kopsavilkuma* un *informatīvā bukleta* tulkošana latviešu valodā, kā arī veikta materiālu adaptācija un sagatavošana publiskai pieejai. Abi tulkotie materiāli ir UNESCO apstiprināti un pieejami UNESCO digitālajā bibliotēkā, tādējādi stiprinot informācijas pieejamību un izmantojamību Latvijas izglītības politikas veidotājiem, nozares profesionāļiem un plašākai sabiedrībai. UNESCO LNK tīmekļvietnē pieejama arī *ziņojuma atklāšanas prezentācija latviešu valodā*.

Papildus tika īstenota sabiedrības informēšanas kampaņa sociālajos un tradicionālajos plašsaziņas līdzekļos, kā arī veikta mērķēta komunikācija par ziņojumu, tā galvenajām atziņām un ieteikumiem, informējot UNESCO ASP skolas Latvijā un izglītības pārvaldes. Kampaņas mērķis bija ne tikai izcelt ziņojuma būtiskākos secinājumus, bet arī iezīmēt Latvijas situāciju globālajā izglītības kontekstā.

UNESCO Globālais ziņojums par skolotājiem

UNESCO *Globālais ziņojums par skolotājiem*, kas publicēts 2024. gadā, ir nozīmīgs instruments starptautisku un nacionālu centienu mobilizēšanai skolotāju sagatavošanā, pieņemšanā darbā un profesionālā atbalsta nodrošināšanā, skolotāju proefesijas prestiža paaugstināšanā un kvalitatīvas izglītības pieejamību veicināšanā.

Ņemot vērā, ka ziņojuma izstrādes koordinators, UNESCO Izglītības sektora Skolotāju nodaļas vadītājs Karloss Vargass (*Carlos Vargas*), no 2025. gada 22. līdz 24. septembrim uzturējās oficiālā vizītē Latvijā, UNESCO LNK organizēja vairākus pasākumus – sanāksmes un tikšanās –, kuros, piedaloties ekspertam, Latvijas izglītības politikas veidotāji, ministriju, valsts, pašvaldību un nevalstisko organizāciju pārstāvji, kā arī augstskolu pārstāvji iepazinās ar UNESCO Globālā ziņojuma par skolotājiem galvenajām atziņām un ieteikumiem.

Ziņojums tika prezentēts, tostarp, 2025. gada 23. septembrī Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijā, kā arī 24. septembrī konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sēdē. UNESCO LNK nodrošināja ziņojuma materiālu tulkošanu latviešu valodā, un UNESCO LNK tīmekļvietnē pieejama *ziņojuma prezentācija latviešu valodā* un *UNESCO Globālā ziņojuma par skolotājiem secinājumi un ieteikumi latviešu valodā*.

UNESCO ietvardokumenti par mākslīgo intelektu izglītībā

2024. gadā UNESCO publicēja divus nozīmīgus ietvardokumentus skolēniem un skolotājiem par mākslīgā intelekta (MI) iekļaušanu izglītībā. Latvijā īpaši aktuāls ir MI kompetenču ietvars *skolotājiem*, kura pamatā ir atziņa, ka mākslīgā intelekta straujā attīstība ir būtiski mainījusi izglītības vidi. Tā paplašina tradicionālo skolotāja un skolēna attiecību modeli līdz sadarbībai skolotājs–MI–skolēns, kas prasa jaunas un mērķtiecīgi attīstītas pedagogu kompetences.

MI kompetenču ietvars skolotājiem ir izstrādāts, balstoties uz cilvēkcentrētu pieeju, ētikas principiem, ilgtspēju un pedagogu tiesību aizsardzību. Tas definē 15 kompetences piecās jomās un trīs attīstības līmeņos, kalpojot kā globālas vadlīnijas skolotāju izglītībai, profesionālajai pilnveidei un kompetenču novērtēšanai. Ietvardokuments kā resurss ir izmantots arī Latvijas Drošāka interneta centra 2025. gadā izstrādātajās *Vadlīnijās mākslīgā intelekta izmantošanai pamatzglītībā un vispārējā vidējā izglītībā*, kā arī Valsts izglītības attīstības aģentūras *metodiskajos ieteikumos mākslīgā intelekta izmantošanai izglītībā*.

2025. gadā UNESCO LNK izveidoja tiešsaistes kursu „*Mākslīgais intelekts izglītībā*”, kas aicina skolotājus apgūt izglītības procesā noderīgas MI kompetences. Kurss ietver zināšanas par mākslīgā intelekta darbības pamatprincipiem, cilvēkcentrētu pieeju, ētikas aspektiem un pedagoģiju, kā arī par to, kā skolotāji var izmantot MI

savas profesionālās izaugsmes veicināšanai – pašizglītībai, darba izvērtēšanai un mērķtiecīgai attīstībai. Kurss sastāv no piecām video lekcijām, no kurām katra veltīta vienai MI kompetencei, kā arī no metodiskajiem materiāliem, kas palīdz skolotājiem padziļināt izpratni un rast idejas šo tematu praktiskai izmantošanai ikdienas darbā.

Tiešsaistes kursa izstrādi atbalstīja Izglītības un zinātnes ministrija un Valsts izglītības attīstības aģentūra (VIAA), un tas ir pieejams platformas VIAA uzturētās platformas [Skolo.lv](https://skolo.lv) digitālajās skolotāju istabās.

ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķiem veltītās izglītības akcijas “Es redzu ilgtspēju!” materiāli

No 2025. gada 12. septembra līdz 14. novembrim UNESCO LNK īstenoja izglītojošu akciju „Es redzu ilgtspēju”, aicinot izglītības iestādes visā Latvijā iesaistīties aktivitātēs, kas vērstas uz skolēnu izpratnes veicināšanu par ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķiem. Akcijas mērķis bija palīdzēt bērniem un jauniešiem saskatīt ilgtspējīgas attīstības principu nozīmi savā ikdienas vidē – skolā, ģimenē, apkaimē un sabiedrībā kopumā.

Katram izglītības posmam – no pirmsskolas līdz vidusskolai – tika izstrādāti vecumposmam atbilstoši radoši un praktiski mācību uzdevumi, kurus pedagogi varēja elastīgi integrēt mācību procesā atbilstoši mācību satura prasībām un stundu struktūrai.

Pirmsskolas nodarbības bija vērstas uz bērnu izpratnes veidošanu par ūdeni kā nozīmīgu dabas resursu. Praktiskajās aktivitātēs bērni novēroja ūdenstilpes savā apkārtnē un pārrunāja ūdens tīrības nozīmi. Radošie uzdevumi veicināja pozitīvu attieksmi pret dabu un vides apziņas attīstību jau agrīnā vecumā.

Sākumskolas nodarbībās galvenā uzmanība tika pievērsta atbildīga patēriņa un aprites ekonomikas pamatprincipu izpratnei. Skolēni analizēja patēriņa paradumus dažādos laikos un veidoja radošus darbus no otrreiz izmantojamiem materiāliem, tādējādi padziļinot izpratni par ikdienas izvēļu ietekmi uz vidi.

Pamatskolas skolēni nodarbībās analizēja savas apkāmes vidi un ilgtspējīgas pilsētvides veidošanas iespējas. Praktiskajos uzdevumos tika izstrādāti priekšlikumi zaļākas, drošākas un iekļaujošākas vides attīstībai. Nodarbības veicināja telpisko domāšanu un pilsonisko līdzdalību.

Vidusskolas nodarbības bija vērstas uz veselīga dzīvesveida izpratni, analizējot pārmaiņas dažādās paaudzēs. Skolēni intervēja seniorus, apkopoja iegūto informāciju un reflektēja par pagātnes pieredzes nozīmi mūsdienu sabiedrībā. Nodarbības veicināja kritisko domāšanu, empātiju un vērtībās balstītu skatījumu uz ilgtspējīgu nākotni.

Akcijas laikā izstrādātie [mācību materiāli](#) ir pieejami UNESCO LNK tīmekļvietnē un izmantojami mācību procesā arī pēc akcijas noslēguma.

Video par kultūras mantojuma programmām

2025. gada nogalē UNESCO LNK sagatavoja trīs informatīvus videoklipus, kuru mērķis ir saprotamā un saistošā veidā iepazīstināt plašāku sabiedrību ar UNESCO kultūras mantojuma programmām, kā arī skaidrot atšķirības starp dažādiem kultūras mantojuma veidiem.

Videoklipi ir veltīti:

- UNESCO Konvencijai par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību, kā arī kultūras un dabas mantojuma vietām Latvijā un pasaulē, kas iekļautas Pasaules mantojuma sarakstā un Latvijas nacionālajā sarakstā;
- UNESCO Konvencijai par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu, kā arī UNESCO veidotajos starptautiskajos nemateriālā kultūras mantojuma sarakstos iekļautajām pasaules un Latvijas vērtībām;
- UNESCO dokumentārā mantojuma programmai „Pasaules atmiņa”, kā arī dokumentārajām liecībām no Latvijas un pasaules, kas iekļautas gan programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskajā reģistrā, gan Latvijas nacionālajā reģistrā.

Stratēģiskie mērķi

Stratēģiskais mērķis: nodrošināt kvalitatīvu, taisnīgu, iekļaujošu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas visiem, tostarp mazinot nevienlīdzību un sekmējot mācīšanos un radošumu sabiedrībā – jo īpaši digitālajā laikmetā.

Konsultatīvā padome „Izglītība visiem”

Konsultatīvā padome „Izglītība visiem” darbojas no 2005. gada, un tās mērķis ir veicināt ministriju un citu pārvaldes iestāžu, pašvaldību, privātā sektora, nevalstisko un starptautisko organizāciju sadarbību un saskaņotu rīcību, lai visiem nodrošinātu iekļaujošu, līdztiesīgu un kvalitatīvu izglītību un veicinātu mūžizglītību.

Konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” nolikumā noteikti trīs rīcības virzieni:

- sekmēt mūžizglītības pieejamību visos izglītības līmeņos, tai skaitā atbalstot profesionālās un tehniskās izglītības pilnveidi, neformālā izglītībā un ikdienējās mācīšanās procesā apgūtu prasmju atzišanu, kā arī mērķtiecīgu informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošanu izglītībā;
- sekmēt zināšanu, prasmju un attieksmju apguvi, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību, ko nodrošina izglītība, ilgtspējīgs dzīvesveids, cilvēktiesības, dzimumu līdztiesība, miera un nevardarbības kultūra, globālais pilsoniskums un cieņa pret kultūras daudzveidību;
- veicināt iekļaujošu izglītību un attīstību veicinošu mācību vidi.

Lai sekmīgi īstenotu konsultatīvās padomes mērķus un rīcības virzienus, kā arī apspriestu Latvijai un globālā mērogā nozīmīgus izglītības politikas dokumentus un aktuālos izaicinājumus, UNESCO LNK un Izglītības un zinātnes ministrija ir noslēgušas sadarbības līgumu. Saskaņā ar to UNESCO LNK koordinē konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” darbību.

2025. gadā notika divas konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sanāksmes un UNESCO LNK uzturēja regulāru saziņu ar Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvjiem un padomes locekļiem par aktuālajiem izglītības politikas jautājumiem.

2025. gada 10. aprīlī norisinājās konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sanāksme „Līderība izglītībā”, kuras laikā padomes locekļi iepazinās ar jaunākā UNESCO Globālā izglītības monitoringa ziņojuma *„Līderība izglītībā”* secinājumiem un diskutēja par to nozīmi Latvijas progresa izvērtēšanā izglītības vadības jomā. Sanāksmes uzmanības centrā bija izglītības vadības loma kvalitatīvas, iekļaujošas un uz attīstību vērstas izglītības nodrošināšanā. Diskusijās tika uzsvērtā nepieciešamība sniegt mērķtiecīgu atbalstu skolu direktoriem un citiem izglītības līderiem gan profesionālās pilnveides, gan izglītības politikas līmenī. Sanāksmē klātienē piedalījās arī UNESCO globālā izglītības monitoringa ziņojuma izglītības politikas veidotāja Anna Kristīna D’Addio (*Anna Cristina D’Addio*).

2025. gada 24. septembrī notika konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sanāksme „Pedagogu loma mainīgajā pasaulē: UNESCO un Latvijas perspektīva”. Sanāksmē padomes locekļus uzrunāja UNESCO Izglītības sektora Skolotāju nodaļas vadītājs Karloss Vargass (*Carlos Vargas*), iepazīstinot ar *UNESCO Globālo ziņojumu par skolotājiem*. Eksperts iezīmēja galvenos izaicinājumus, ar kuriem saskaras skolotāji visā pasaulē, tostarp demogrāfisko pārmaiņu ietekmi, kā arī straujo mākslīgā intelekta un digitālo tehnoloģiju attīstību. Savukārt Izglītības un zinātnes ministrijas prezentācijā tika sniegts Latvijas skolotāja situācijas raksturojums, izceļot aktuālās problēmas izglītības sistēmā, tai skaitā izaicinājumus jaunu pedagogu piesaistē un noturēšanā profesijā. Diskusijā īpaši aktuāli bija jautājumi par skolotāja nozīmi šodien, kad mākslīgais intelekts ieņem aizvien nozīmīgāku lomu zināšanu ieguvē, un par skolotāju profesijas prestiža un autonomijas veicināšanu.

2024./25. gada UNESCO Globālā izglītības monitoringa ziņojuma „Līderība izglītībā” atklāšanas pasākums Latvijā

2025. gada 10. aprīlī Latvijā notika UNESCO Globālā izglītības monitoringa ziņojuma „Līderība izglītībā” atklāšana, ko rīkoja UNESCO LNK sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju un Izglītības kvalitātes valsts dienestu. Pasākums sniedza iespēju globālā kontekstā izvērtēt Latvijas sasniegumus izglītības līderībā laikā, kad pasaulē saglabājas augsts to bērnu skaits, kuri neapmeklē skolu, pasliktinās mācību sasniegumi un samazinās finansējums izglītībai.

Pasākumā klātienē piedalījās arī UNESCO globālā izglītības monitoringa ziņojuma pārstāve Anna Kristīna D’Addio (*Anna Cristina D’Addio*), kura savā uzrunā akcentēja Latvijas ieguldījumu skolu vadības stiprināšanā. Savukārt Izglītības kvalitātes valsts dienesta pārstāvis sniedza pārskatu par izglītības iestāžu līderību Latvijā, uzsverot, ka efektīvai vadībai un līderībai ir būtiska nozīme izglītības kvalitātes nodrošināšanā, īpaši mācīšanās kultūras veidošanā un drošas vides nodrošināšanā skolās.

Ziņojuma atklāšanas pasākumā norisinājās arī paneldiskusija „Skolu vadītāju iespējas kvalitatīvai izglītībai: autonomija, sagatavošana un dalītā vadība Latvijā”, kuras laikā tika analizēta skolu vadītāju sagatavošanas un profesionālās pilnveides sistēma Latvijā, kā arī apspriesti labās prakses piemēri.

Pasākums pulcēja plašu izglītības nozares pārstāvju loku no visas Latvijas, tostarp ministriju un citu valsts institūciju pārstāvjus, pašvaldību izglītības pārvalžu vadītājus, skolu direktorus un pedagogus, augstskolu akadēmisko personālu, nevalstisko organizāciju pārstāvjus, kā arī jauniešus un izglītības tehnoloģiju jomas ekspertus.

Seminārs pedagogiem “Mākslīgā intelekta prasība – uzzināt, saprast, izmantot”

2025. gada 8. maijā norisinājās profesionālās pilnveides seminārs pedagogiem „Mākslīgā intelekta prasība – uzzināt, saprast, izmantot”, ko organizēja UNESCO LNK sadarbībā ar Latvijas Universitātes UNESCO Medijprasības un informācijprasības katedru. Pasākums pulcēja vairāk nekā 40 skolotāju no visiem Latvijas reģioniem, tostarp UNESCO asociēto skolu pārstāvjus un citu izglītības iestāžu pedagogus.

Semināra programma sniedza daudzpusīgu ieskatu mākslīgā intelekta (MI) attīstībā, tā ietekmē uz sabiedrību un iespējām izglītības procesā. Tika uzsvērta nepieciešamība pedagogiem izprast MI darbības principus, potenciālu un riskus, vienlaikus saglabājot radošumu, empātiju un kritisko domāšanu. Seminārs aicināja skolotājus izmēģināt MI rīkus un attīstīt prasmi kritiski izvērtēt to sniegtās atbildes, kā arī praktiskajās darbnīcās iepazīt konkrētus risinājumus ikdienas darba pilnveidei darbā ar skolēniem.

Semināra noslēgumā dalībnieki piedalījās darba grupās, kurās apsprieda iegūtās zināšanas, neskaidrības un jautājumus par MI kompetencēm, kas definētas UNESCO jaunākajos dokumentos par MI izmantošanu izglītībā.

UNESCO augsta līmeņa izglītības ekspertu vizītes Latvijā

UNESCO ekspertu vizītes Latvijā sniedz iespēju ne tikai diskutēt par konkrētiem starptautiskiem dokumentiem, ziņojumiem un vadlīnijām, bet arī iepazīstināt Latvijas politikas veidotājus, augstākās izglītības un nevalstisko organizāciju pārstāvjus, kā arī plašāku sabiedrību ar UNESCO izceltajām vērtībām, pamatprincipiem, redzējumu un ekspertīzi plašākā tvērumā. Tādēļ būtiski atzīmēt, ka 2025. gadā UNESCO LNK organizēja divu augsta līmeņa UNESCO izglītības ekspertu vizītes Latvijā.

No 2025. gada 8. līdz 10. aprīlim Latvijā viesojās UNESCO globālā izglītības monitoringa ziņojuma vadošā pētniece izglītības politikas jomā Anna Kristīna Dadio (*Anna Cristina D’Addio*). Vizītes laikā eksperte piedalījās konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sanāksmē un UNESCO ziņojuma „Līderība izglītībā” atklāšanas pasākumā, kā arī tikās ar Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas, Izglītības un zinātnes ministrijas, Izglītības kvalitātes valsts dienesta un Valsts izglītības attīstības aģentūras pārstāvjiem. Sarunu laikā tika pārrunātas ziņojuma „Līderība izglītībā” galvenās atziņas un dati par Latviju globālā kontekstā, īpašu uzmanību pievēršot skolu vadītāju sagatavošanai un profesionālajai pilnveidei, kā arī efektīvu apmācību modeļu veidošanai.

Savukārt no 2025. gada 22. līdz 24. septembrim Latvijā viesojās UNESCO Izglītības sektora Skolotāju nodaļas un Starptautiskās darba grupas skolotājiem „Izglītībai 2030” (*Teacher Task Force for Education 2030*) vadītājs Karloss Vargass (*Carlos Vargas*). Vizītes laikā Karloss Vargass prezentēja UNESCO Globālo ziņojumu par skolotājiem Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijā, tikās ar Latvijas Universitātes Studiju inovācijas nodaļas pārstāvjiem, kā arī ar Izglītības un zinātnes ministrijas un Izglītības kvalitātes valsts dienesta ekspertiem, un piedalījās konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sanāksmē.

Kā viens no nozīmīgākajiem vizītes rezultātiem uzskatāma Latvijas pievienošanās UNESCO Starptautiskajai darba grupai skolotājiem „Izglītībai 2030”, tādējādi stiprinot starptautisko sadarbību un pieredzes apmaiņu izglītības jomā. Starptautiskā darba grupa, kas dibināta 2008. gadā, ir globāla alianse ar vairāk nekā 170 biedriem – valstīm un starptautiskajām organizācijām. Tās mērķis ir stiprināt skolotāja profesiju visā pasaulē un mazināt skolotāju trūkumu.

Stratēģiskais mērķis: veicināt sabiedrības ilgtspējīgu attīstību un vides aizsardzību, izceļot zinātnes, tehnoloģiju, inovāciju un dabas mantojuma nozīmi.

Baltijas stipendija sievietēm zinātnē

2025. gadā turpinājās Igaunijas, Latvijas un Lietuvas zinātņu akadēmiju un UNESCO nacionālo komisiju izveidotais Baltijas stipendiju konkurss sievietēm zinātnē. Stipendija ir iedibināta saskaņā ar UNESCO rīcības dokumentu par dzimumu nevienlīdzības novēršanu zinātnē, un tās mērķis ir nacionālo konkursu ietvaros izvērtēt un sniegt atbalstu labākajām Baltijas valstu jaunajām zinātniecēm viņu virzībā uz izcilību zinātnē, kā arī popularizēt jauno zinātnieču sasniegumus un iedrošināt talantīgākās studentes izvēlēties zinātnieces profesiju.

Katras Baltijas valsts zinātņu akadēmija sadarbībā ar attiecīgās valsts UNESCO nacionālo komisiju organizēja stipendijas konkursu savā valstī, izveidoja nacionālo žūrijas komisiju, veica pretendentu pieteikumu izvērtēšanu un noteica stipendijas ieguvējas.

Latvijā stipendiju konkursu un pasniegšanas ceremoniju organizēja Latvijas Zinātņu akadēmija sadarbībā ar UNESCO Latvijas Nacionālo komisiju, ar Izglītības un zinātnes ministrijas finansiālu atbalstu.

Pieteikties stipendijai tika aicinātas jaunās zinātnieces, kuras studē doktorantūrā vai strādā kādā no Latvijas augstskolām vai pētniecības iestādēm. Latvijā tika piešķirtas trīs stipendijas: divas stipendijas dabaszinātņu, inženierzinātņu un tehnoloģiju, medicīnas un veselības zinātņu jomā – viena doktora grāda kandidātei un viena zinātņu doktorei –, kā arī viena stipendija zinātņu doktorei sociālo un humanitāro zinātņu jomā.

Latvijā stipendijai pieteicās 51 pretendente: 38 pieteikumi tika iesniegti zinātņu doktora konkursam un 13 – doktora grāda kandidātu konkursam. No tiem 33 pieteikumi tika vērtēti dabaszinātņu, inženierzinātņu un tehnoloģiju, medicīnas un veselības zinātņu jomā, savukārt 16 pieteikumi – humanitāro un sociālo zinātņu jomā. Lietuvā tika iesniegti 78 pieteikumi, bet Igaunijā – 38 pieteikumi.

Baltijas stipendiju sievietēm zinātnē 2025. gadā Latvijā saņēma:

Bioloģijas zinātņu doktore [Monta Brīvība](#) (Latvijas Biomedicīnas pētījumu un studiju centrs) medicīnas un veselības zinātņu doktora kategorijā par pētījumu „*Precīzijas medicīna onkoloģijā*”. Pētniecības tēma vērsta uz genomiku un precīzijas medicīnu, īpaši Latvijas populācijas genoma izpēti un genoma datu integrēšanu veselības aprūpē. Šāda pieeja var būtiski uzlabot diagnostiku un ārstēšanas rezultātus gan 2. tipa cukura diabēta un paaugstināta holesterīna līmeņa gadījumos, gan arī tādās sarežģītās slimībās kā ļaundabīgie audzēji.

Humanitāro zinātņu doktore [Jana Kukaine](#) (Rīgas Stradiņa universitāte) humanitāro un sociālo zinātņu doktora kategorijā par pētījumu „*Augu estētika Baltijas laikmetīgajā mākslā: sieviešu stāsti un pieredze*”. Jana Kukaine ir viena no vadošajām feminisma teoriju un feministiskās mākslas pētniecēm Latvijā un īsteno pēcdoktorantūras projektu par augu aģenci Latvijas laikmetīgajā mākslā. Viņas pētnieciskās intereses apvieno feminisma un vides humanitāro zinātņu pieejas, meklējot teorētiskus rīkus Baltijas reģiona mākslas specifikas izcelšanai.

Doktora grāda kandidāte [Elīna Pavlovska](#) (Latvijas Universitāte) doktora grāda kandidātu kategorijā dabaszinātnēs, inženierzinātnēs un tehnoloģijās par pētījumu „*No divdaļīgu sadursmēm līdz kolektīviem stāvokļiem: elektronu korelāciju analīze mezoskopiskos kolaideros*”. Doktorantūras laikā viņa izstrādājusi modeli, kas apraksta elektronu uzvedību kolaideru tipa ierīcēs, kā arī metodes, kas ļauj identificēt elektronu unikālos „pirkstu nospiedumus”, raksturīgus konkrētām matērijas fāzēm. Tas sniedz iespēju pētīt kolektīvu stāvokļu veidošanos dažu elektronu sistēmās, analizējot korelācijas starp elektronu izkliedes rezultātiem nanokolaideru detektoros.

Baltijas stipendiju sievietēm zinātnē pasniegšanas ceremonija notika 2025. gada 27. novembrī Rīgā. Tajā piedalījās deviņas stipendijas laureātes no Latvijas, Lietuvas un Igaunijas, kā arī Baltijas valstu zinātņu akadēmiju, UNESCO nacionālo komisiju, augstskolu un zinātnisko institūciju pārstāvji. Ceremoniju bija iespējams vērot arī [tiešsaistē](#). Katra laureāte saņēma 7000 eiro vērtu stipendiju, ko finansēja Igaunijas Izglītības un pētniecības ministrija, Latvijas Izglītības un zinātnes ministrija un Lietuvas Izglītības, zinātnes un sporta ministrija.

Papildus tika īstenota arī Baltijas stipendiju sievietēm zinātnē komunikācijas kampaņa, kuras ietvaros tika izstrādāti informatīvie materiāli, tostarp video sižeti par stipendiju un tās laureātiem.

Izglītība ilgtspējīgai attīstībai

Izglītība ilgtspējīgai attīstībai (IIA) pilnveido cilvēku zināšanas un prasmes aktīvai līdzdalībai lēmumu pieņemšanā, lai nodrošinātu vides integritāti, ekonomikas dzīvotspēju un taisnīgas sabiedrības veidošanu gan tagadējām, gan nākamajām paaudzēm. Tā aptver tādas tēmas kā klimata pārmaiņas, bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, katastrofu risku samazināšana, ilgtspējīgs patēriņš un nabadzības izskaušana.

2019. gadā UNESCO pieņēma globālo rīcības programmu „*Izglītība ilgtspējīgai attīstībai 2030*”, kuras mērķis ir veidot ciešāku saikni starp izglītību un ANO 17 Ilgtspējīgas attīstības mērķiem, kā arī izcelt izglītības nozīmi mērķu sasniegšanā. Saskaņā ar UNESCO LNK un Izglītības un zinātnes ministrijas 2021. gadā noslēgto sadarbības līgumu UNESCO LNK koordinē izglītības ilgtspējīgai attīstībai iniciatīvu ieviešanu Latvijā, īstenojot pasākumus ilgtspējīgas attīstības mērķu integrācijai izglītības jomā.

2023. gadā UNESCO dalībvalstis, tostarp Latvija, tika aicinātas izstrādāt un īstenot **Izglītības ilgtspējīgai attīstībai valsts iniciatīvas**. Tās ir valsts mēroga dokumenti, kas apkopo ar ilgtspējīgas attīstības ieviešanu izglītībā saistītās aktivitātes, politikas, mērķus un pārvaldības struktūras. 2024. gadā tika uzsākts darbs pie Latvijas valsts iniciatīvas izstrādes, organizējot trīs fokusa grupu diskusijas par politikas pilnveidi, pedagogu darbību uzlabošanu un jauniešu iesaisti, kā arī veicot visaptverošu situācijas analīzi un datu apkopošanu.

2025. gadā Latvija turpināja darbu pie UNESCO IIA valsts iniciatīvas izstrādes, paplašinot konsultāciju procesu un rīkojot divas ieinteresēto pušu fokusa grupu diskusijas par risinājumu paātrināšanu vietējā līmenī un mācību vides pārveidi. Tika uzsākts darbs pie visu piecu prioritāro jomu – politikas pilnveides, mācību vides pārveides, pedagogu darbību uzlabošanas, iespēju nodrošināšanas jauniešiem un viņu mobilizēšanas, kā arī risinājumu paātrināšanas vietējā līmenī – kopsavilkumu analīzes un gala dokumenta projekta izstrādes, kas veidos pamatu Latvijas IIA valsts iniciatīvas dokumentam.

2025. gada 15. maijā Latvijas pieredze IIA valsts iniciatīvas sagatavošanā tika prezentēta ESD-Net 2030 Eiropas un Ziemeļamerikas reģionālajā vebinārā, kurā Latvija tika izcelta kā viena no valstīm, kas uzskatāmi demonstrē iekļaujošu un kvalitatīvu izstrādātu pieeju IIA valsts iniciatīvas izveidē.

2025. gada 15. decembrī norisinājās **izglītības ilgtspējīgai attīstībai forums „Es redzu ilgtspēju! Dabā, kultūrā, sevī”**, kas pulcēja pedagogus, izglītības politikas veidotājus, valsts un pašvaldību institūciju, nevalstiskā sektora un jaunatnes organizāciju pārstāvjus. Foruma mērķis – stiprināt izpratni par ilgtspējīgu attīstību, apvienojot vides, kultūras un personīgo perspektīvu, kā arī veicināt starpnozaru sadarbību – tika sasniegts, īstenojot daudzveidīgu un saturiski bagātu programmu. Pasākumu rīkoja UNESCO LNK ar Izglītības un zinātnes ministrijas atbalstu.

Foruma pirmajā daļā dalībnieki tika iepazīstināti ar kultūras procesu nozīmi ilgtspējas vērtību izpratnē un personīgajā pieredzē, akcentējot cilvēka attiecības ar dabu, sabiedrību, sevi un citām dzīvām būtnēm. Tika aplūkotas arī klimata tehnoloģiju sniegtās iespējas, vienlaikus rosinot pārdomas par sabiedrības neviennozīmīgo attieksmi pret tehnoloģiju radītajām pārmaiņām. Paneldiskusijā, kurā piedalījās politikas veidotāji, jauniešu pārstāvji, augstskolu, nevalstisko organizāciju un izglītības jomas profesionāļi, tika analizēti galvenie izaicinājumi un attīstības iespējas ilgtspējīgas izglītības īstenošanā skolās, pašvaldībās un augstākās izglītības iestādēs. Diskusijas gaitā tika secināts, ka ilgtspējīgas attīstības veicināšanai nav nepārvaramu šķēršļu, taču tā prasa skaidri definētus mērķus, mērķtiecīgu rīcību un atbildīgu līderību.

Foruma otrajā daļā dalībnieki aktīvi piedalījās paralēlajās darbnīcās, praktiski iepazīstot ilgtspējīgas attīstības tematiku, savukārt noslēgumā tika prezentēti izglītības akcijas „Es redzu ilgtspēju!” rezultāti.

2025. gadā tika uzsākts darbs pie **Izglītības ilgtspējīgai attīstībai vēstkopas** izstrādes un saņēmēju loka veidošanas. Vēstkopas mērķis ir nodrošināt regulāru informācijas apriti par IIA iniciatīvām, resursiem un labās prakses piemēriem, vienlaikus veidojot platformu pieredzes un ideju apmaiņai pedagogiem, izglītības un vides jomas profesionāļiem, jaunatnes organizācijām un citiem interesentiem. 2025. gada decembrī tika publicēts pirmais vēstkopas izdevums, kas ietvēra atskatu uz foruma „Es redzu ilgtspēju! Dabā, kultūrā, sevī” norisi, akcijas „Es redzu ilgtspēju!” rezultātiem, kā arī UNESCO piedāvātajiem metodiskajiem materiāliem un citiem resursiem IIA jomā. Plānots, ka vēstkopas iznāks aptuveni reizi ceturksnī.

Lai iepazīstinātu plašāku auditoriju ar UNESCO skatījumu, vērtībām un pieeju IIA, UNESCO LNK pārstāvji regulāri piedalījās sadarbības partneru organizētajos pasākumos – konferencēs, semināros un diskusijās, tostarp Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras konferencē „Zaļās prasmes: domā, mācies, rīkojies”, Daugavpils Universitātes seminārā „Ilgtspējas izaicinājumi: no problēmas līdz risinājumam” un Ekoskolu programmas pieredzes apmaiņas seminārā.

Stratēģiskais mērķis: veidot iekļaujošu, taisnīgu un mierpilnu sabiedrību, veicinot vārda brīvību, kultūras daudzveidību, globālā pilsoniskuma izglītību un mantojuma aizsardzību.

UNESCO kultūras konvenciju popularizēšana

2025. gadā tika atzīmēta **UNESCO Konvencijas par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu** 20. gadadiena.

Konvencijas pamatā ir UNESCO ideja par starpkultūru dialoga un sapratnes veicināšanu tautu un nāciju starpā, veidojot un īstenojot pārdomātu un mērķtiecīgu kultūrpolitiku. Konvencija tiecas pilnveidot kultūras koncepta izpratni, aicinot valstis formulēt savu kultūras identitāti, un nodrošināt labvēlīgu vidi tās pastāvēšanai un attīstībai.

Konvencijas darbības galvenie virzieni ir mākslinieku un radošo personu darba apstākļu un nodarbinātības problēmu risināšana, nevalstisko organizāciju un pilsoniskās sabiedrības iesaiste kultūrpolitikas procesos, labvēlīgas vides veidošana brīvai kultūras preču un pakalpojumu radīšanai un izplatīšanai starptautiski, tajā skaitā radošo industriju attīstībai.

Atzīmējot Konvencijas gadadienu, UNESCO aicināja dalībvalstis rīkot dažādus pasākumus un pieteikt tos **starptautiskajam svinību kalendāram**. Viens no gadadienai veltītajiem tematiskajiem uzsaukumiem bija **Godīgas kultūras hartas** parakstīšana. To virza globāls konsorcijs, ko koordinē UNESCO Vācijas komisija, un tās mērķis ir veidot un stiprināt kustību par pienācīgiem darba apstākļiem māksliniekiem, radošajām personībām un citiem kultūras nozarē strādājošajiem. Hartu var parakstīt gan organizācijas, gan privātpersonas, kas atbalsta tās mērķus. UNESCO LNK parakstīja Godīgas kultūras hartu un aicināja tai pievienoties arī citus Latvijas kultūras nozares pārstāvjus un organizācijas.

2025. gada 6. novembrī notika starptautiska zinātniska konference **„Mākslīgais intelekts kā kultūras satura daudzveidības avots un apdraudējums. Mākslinieka, auditorijas un politikas perspektīva”**, kas tika organizēta konferenču sērijas „Kultūras krustpunkti XIX” ietvaros un iekļauta Konvencijas gadadienas starptautiskajā svinību kalendārā. Konferenci rīkoja Latvijas Kultūras akadēmija sadarbībā ar UNESCO LNK, un tās tēma bija veltīta mākslīgā intelekta ietekmei uz kultūras un mākslas attīstību, īpašu uzmanību pievēršot tā iespējām bagātināt kultūras izpausmju daudzveidību, vienlaikus izgaismojot jaunus izaicinājumus kultūrpolitikas, radošo industriju un autortiesību jomā. Ar konferences atklāšanas uzrunu uzstājās Konvencijas sekretariāta pārstāvis un UNESCO LNK Kultūras sektora vadītāja Beāte Lielmane. Savukārt Latvijas pārstāve UNESCO Starpvaldību komitejā kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzībai un veicināšanai, Latvijas Kultūras akadēmijas profesore Rūta Muktupāvela, uzstājās ar priekšlasījumu „Pārdomas par 20 gadiem kopš Konvencijas par kultūras daudzveidības aizsardzību: no vārda brīvības līdz digitālo ainavu pārvaldībai”.

UNESCO LNK regulāri publiskoja informāciju, kas skaidro Konvencijas būtību un UNESCO skatījumu uz kultūras daudzveidību, kā arī UNESCO LNK pārstāvji piedalījās arī sadarbības partneru organizētajos pasākumos, tostarp nolasīja lekciju Latvijas Kultūras akadēmijas studentiem studiju kursā „Kultūras mantojuma tiesības un ētika”.

1972. gadā pieņemtā **Konvencija par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību** un **UNESCO Pasaules mantojuma saraksts** ir redzamākais UNESCO darbības ietvars kultūras jomā. Konvencija apvieno dabas aizsardzību un kultūras vērtību saglabāšanu, vienlaikus uzsverot nepieciešamību saglabāt līdzsvaru starp abām jomām. UNESCO veidotais Pasaules mantojuma saraksts apkopo pasaulē vēsturiski, mākslinieciski un zinātniski nozīmīgākās kultūras un dabas mantojuma vietas.

No Latvijas Pasaules mantojuma sarakstā iekļauts Rīgas vēsturiskais centrs (1997), ģeodēzisko uzmērījumu sistēmas „Strūves ģeodēziskais loks” divi punkti Jēkabpilī un Sestukalnā (2005), kā arī Kuldīgas vecpilsēta (2023). Nozīmīgas kultūras un dabas vērtības atrodamas arī **UNESCO Pasaules mantojuma Latvijas nacionālajā sarakstā**: Grobiņas arheoloģiskais ansamblis, Daugavas loki un Rundāles pils apbūves ansamblis ar dārzu un meža parku.

2025. gadā tika atzīmēta **Strūves ģeodēziskā loka iekļaušanas Pasaules mantojuma sarakstā 20. gadadiena**. Strūves ģeodēziskais loks ir unikāla, sava laika garākā un precīzākā ģeodēzisko uzmērījumu sistēma, kas šķērso desmit valstu teritoriju un ir izcila sava laikmeta zinātnes vēstures un tehnikas attīstības liecība. Atzīmējot gadadienu, pasaules mantojuma vietas pārvaldnieki sagatavoja **informatīvu videoklipu**, kas ataino nominācijas būtību un nozīmi.

Pārskata periodā UNESCO LNK regulāri sadarbojās ar UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā un Latvijas nacionālajā sarakstā iekļauto kultūras un dabas mantojuma vietu pārvaldniekiem, kā arī piedalījās to rīkotajās aktivitātēs un pasākumos. Ikdienas saziņā un sadarbībā ar mantojuma vietu pārvaldniekiem aktuālo jautājumu lokā bija UNESCO Pasaules mantojuma vietu jaunās vizuālās identitātes ieviešana, konsultācijas ar UNESCO Pasaules mantojuma centru par jaunbūvju projektiem Rīgas vēsturiskajā centrā, kā arī dalība dažādos pasākumos, tostarp starptautiskajā zinātniskajā konferencē par jūgendstila daudzveidību reģionālā kontekstā, ko organizēja Rīgas valstspilsētas pašvaldības kultūras iestāžu apvienība un muzejs „Rīgas Jūgendstila centrs”.

UNESCO Konvencija par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu ir nozīmīgākais starptautiskais ietvars nemateriālā kultūras mantojuma definēšanai un saglabāšanai. Tās mērķis ir nodrošināt nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu, veicināt mantojuma izpausmju daudzveidību un savstarpēju cieņu starp kopienām. Dzīvais jeb nemateriālais kultūras mantojums ietver paražas, spēles un mutvārdu izpausmes formas, zināšanas un prasmes, kā arī ar tām saistītos instrumentus, priekšmetus, artefaktus un kultūrtelpas, ko kopienas, grupas un dažos gadījumos arī atsevišķi indivīdi atzīst par sava kultūras mantojuma daļu. Latvijas nemateriālā kultūras mantojuma vērtību izcelšanai un atzīšanai ir izveidots Latvijas nemateriālā kultūras mantojuma saraksts.

Starptautisku novērtējumu un iekļaušanu **UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā**, ir guvušas šādas vērtības: Dziesmu un deju svētku tradīcija Latvijā, Lietuvā un Igaunijā (2008), kā arī Gaujas plostnieku amata prasmes, kas ir daļa no sešu valstu kopīgās nominācijas „Koku pludināšana” (2022). Savukārt 2009. gadā, ņemot vērā nepieciešamību nodrošināt Suitu kultūrtelpas saglabāšanu, tā tika iekļauta UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma, kam nepieciešama neatliekama saglabāšana, sarakstā.

2025. gadā tika sagatavots un iesniegts UNESCO periodiskais ziņojums par Suitu kultūrtelpas saglabāšanas statusu, kura izstrādē piedalījās arī UNESCO LNK. Ziņojumā analizēti līdzšinējie saglabāšanas pasākumi un identificēti galvenie riski kultūrtelpas ilgtspējai, tostarp Ukrainas kara izraisītie sociopolitiskie un ekonomiskie apstākļi, kā arī plānotā vēja parku attīstība Suitu kultūrtelpas teritorijā. Ziņojumā tika aprakstīti arī starptautiskās sadarbības projekti, kas īstenoti pēdējos gados. Tā sagatavošanas gaitā tika veikta aptauja, organizētas intervijas ar kopienas locekļiem un diskusijas. Tika atjaunots Suitu kultūrtelpas saglabāšanas plāns, kurā noteikti četri galvenie rīcības virzieni: dokumentēšana un pētniecība; praktizēšana un tālāknodešana; izglītība; uzņēmējdarbības veicināšana un infrastruktūras uzlabošana, īpašu uzmanību pievēršot kultūrainavas saglabāšanai.

Saskaņā ar 2025. gada 30. janvāra UNESCO LNK Asamblejas lēmumu Nr. 5 tika atcelts UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” nolikums. Tīkla mērķis bija veicināt nemateriālā kultūras mantojuma, īpaši stāstniecības, apzināšanu, dokumentēšanu, saglabāšanu un tālāknodešanu, sekmējot vietējo kopienu iesaisti. Tālāko tīkla darbības koordinēšanu, integrējot to esošajās struktūrās, pārņēma Latvijas Nacionālā bibliotēka (LNB). Ņemot vērā, ka LNB ir Latvijas bibliotēku sistēmas profesionālās attīstības centrs ar plašu atbalsta funkciju klāstu, šīs izmaiņas veicinās tīkla dalībnieku kapacitātes stiprināšanu, jaunu dalībnieku piesaisti, darbības formu paplašināšanu un starptautiskās sadarbības iespēju attīstību.

Pārskata periodā UNESCO LNK regulāri sadarbojās ar institūcijām, kas Latvijā atbildīgas par nemateriālo kultūras mantojumu, un piedalījās UNESCO nemateriālā kultūras mantojuma starptautiskajos un nacionālajā sarakstos iekļauto kultūrtelpu rīkotajos pasākumos. Tostarp UNESCO LNK pārstāvji piedalījās Vidzemes lībiskās kultūrtelpas organizētajā putnu modināšanā un publiskajā diskusijā „Vēja parks Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā: kā aizsargāt cilvēku, kultūrainavu un dabu?”.

Globālā pilsoniskuma izglītības aktivitātes

Globālā pilsoniskuma izglītības pamatā ir apziņa par katra indivīda lomu, atbildību un iespējām veikt pārmaiņas vietējā līmenī, vienlaikus izprotot šo rīcību ietekmi globālā mērogā. Savukārt ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķi nodrošina kopīgu globālu ietvaru un orientierus, kas palīdz noteikt prioritātes un sekmē mērķtiecīgu un nozīmīgu pārmaiņu īstenošanu.

Balstoties uz starptautiskās, UNESCO atbalstītās kampaņas „Pasaules lielākā mācību stunda” pieredzi Latvijā desmit gadu garumā, tika izveidota **jauna izglītojoša akcija „Es redzu ilgtspēju!”**, kuras mērķis ir veicināt bērnu un jauniešu izpratni par ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķiem un palīdzēt saskatīt šo mērķu nozīmi ikdienas dzīvē – skolā, mājās, apkaimē un sabiedrībā kopumā. Akciju īstenoja UNESCO LNK sadarbībā ar Latvijas Nacionālo mākslas muzeju un ar Izglītības un zinātnes ministrijas atbalstu. Tās ietvaros katram izglītības posmam – no pirmsskolas līdz vidusskolai – tika izstrādāti vecumposmam atbilstoši, radoši un praktiski **mācību uzdevumi**, kurus pedagogi varēja integrēt mācību procesā.

Akcija „Es redzu ilgtspēju!” tika atklāta Ekoskolu programmas apbalvošanas ceremonijā 2025. gada 12. septembrī, un mācību stundas tika īstenotas līdz 14. novembrim. Kopumā akcijā piedalījās 45 izglītības iestādes no visas Latvijas, īstenojot aptuveni 80 mācību stundas, kas apliecina plašu interesi un iesaisti ilgtspējas jautājumu apgūvē. Skolēni tika rosināti kļūt par vērīgiem, domājošiem un aktīviem sabiedrības locekļiem – novērot, pētīt, diskutēt un salīdzināt pagātni ar tagadni, meklējot atbildes uz jautājumu, kā katrs no mums var veidot ilgtspējīgāku nākotni. Akcijas laikā visvairāk mācību stundu tika veltītas Ilgtspējīgas attīstības mērķim „Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas”, īpašu uzmanību pievēršot skolēnu tuvākajai apkaimei un tās attīstībai.

Akcijas dalībnieki aktīvi dalījās ar tematiskām fotogrāfijām un aprakstiem *sociālajā tīklā „Facebook”*, veicinot pieredzes apmaiņu un iedvesmojot arī citus pievērsties ilgtspējas jautājumiem. Akcijas noslēgums un rezultātu apkopošana, kurā piedalījās arī akcijas dalībnieki, notika izglītības ilgtspējīgai attīstībai forumā „Es redzu ilgtspēju! Dabā, kultūrā, sevī” 2025. gada 15. decembrī.

No 2025. gada 17. līdz 20. aprīlim Igaunijā norisinājās ikgadējais starptautiskais jauniešu **sadarbības projekts ANO modelēšanas spēle „EstMUN”**, kas pulcēja 80 jauniešus no Igaunijas, Latvijas, Lietuvas un Ukrainas. „EstMUN” ir izglītojoša konference, kurā jauniešiem ir iespēja gūt tiešu pieredzi ANO lēmumu pieņemšanas procesā. Simulācijas laikā dalībnieki meklēja realistiskus un efektīvus risinājumus globāliem izaicinājumiem, kas apdraud starptautisko drošību, stabilitāti vai cilvēktiesību ievērošanu.

Latvijas līdzdalību projektā koordinēja UNESCO LNK, un Latviju pārstāvēja desmit skolēni un divi pedagogi no Kuldīgas Tehnoloģiju un tūrisma tehnikuma, Rīgas Tūrisma un radošās industrijas tehnikuma, Rīgas Tehniskās koledžas, Rīgas Valsts klasiskās ģimnāzijas un Rīgas Valsts tehnikuma.

2025. gadā tika uzsākts darbs pie trīs gadus ilga starptautiska sadarbības projekta **„Baltijas jauniešu ANO modelēšanas spēle”**. Projektu īsteno UNESCO Asociēto skolu projekta koordinatori Baltijas valstīs (Latvijā – UNESCO LNK). 2026. gadā katrā Baltijas valstī tiks rīkoti sagatavošanās pasākumi Baltijas jauniešu ANO modelēšanas spēlei, savukārt noslēguma pasākums 2027. gadā paredzēts Latvijā. 2025. gadā projekta ietvaros notika vairākas partneru tiešsaistes plānošanas sanāksmes, kā arī tika izveidota jauniešu koordinācijas grupa. Tās darba ietvaros 2025. gada 22. novembrī norisinājās tiešsaistes seminārs, kurā Igaunijas jaunieši dalījās pieredzē par ANO modelēšanas spēļu organizēšanu, kā arī kopīgi tika diskutēti par iespējamām tēmām Baltijas mēroga modelēšanas spēlei. UNESCO LNK ir vienojusies ar Latvijas ANO Jauniešu delegātu programmas pārstāvjiem par sadarbību Baltijas jauniešu ANO modelēšanas spēles rīkošanā.

Lai iepazīstinātu plašāku auditoriju ar UNESCO skatījumu, vērtībām un pieeju globālā pilsoniskuma izglītībai, izglītībai mieram un kultūras daudzveidības saglabāšanai, UNESCO LNK pārstāvji regulāri piedalījās sadarbības partneru organizētajos pasākumos – konferencēs, semināros un citos forumos, tostarp Latvijas Platformas attīstības sadarbībai interaktīvajā forumā „Iztēlojies (sa)vienotu pasauli!”.

Stratēģiskais mērķis: stiprināt tehnoloģisko vidi, kas kalpo cilvēcei, krājot zināšanas un pilnveidojot prasmes un ētikas standartus.

UNESCO programma “Pasaules atmiņa”

1992. gadā tika izveidota *UNESCO programma „Pasaules atmiņa”*, kuras mērķis ir apzināt, izcelt un saglabāt pasaules dokumentāro mantojumu, paplašināt piekļuvi tam un veicināt tā izziņu visā pasaulē neatkarīgi no konkrētā dokumenta izcelsmes vietas. Programma sekmē dokumentārā mantojuma saglabāšanas jautājumu aktualizēšanu valstu nacionālajās politikās, vairo izpratni par šī mantojuma nozīmību un saglabāšanas nepieciešamību, veicina tā pieejamību un atpazīstamību, kvalitatīva satura veidošanu, kā arī institūciju starptautisko un starpinstitucionālo sadarbību, mobilizējot atmiņas institūcijas – arhīvus, muzejus, bibliotēkas un citas nozares institūcijas.

UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskajā reģistrā no Latvijas iekļauts: Dainu skapis (2001), Baltijas valstu kopīgā nominācija „Baltijas ceļš – cilvēku ķēde trīs valstu vienotiem centieniem pēc brīvības” (2009), Vācijas, Beļģijas, Dānijas, Igaunijas, Polijas un Latvijas kopīgā nominācija „Hanzas vēstures dokumenti” (2023), kā arī Polijas sagatavotā nominācija par Ļubļinas ūnijas noslēgšanas akta dokumentu (2017).

2009. gadā tika izveidots UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālais reģistrs, kura mērķis ir veicināt Latvijas nozīmīgākā dokumentārā mantojuma apzināšanu, saglabāšanu, pieejamību un atpazīstamību gan Latvijā, gan starptautiski. *Latvijas Nacionālajā reģistrā* pašlaik ir iekļautas 12 dokumentārā mantojums nominācijas.

Atbilstoši UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” vadlīnijām no 2025. gada 8. janvāra līdz 24. martam atmiņas institūcijas – muzeji, arhīvi un bibliotēkas –, kā arī citas juridiskās un privātpersonas, kas glabā Latvijas nozīmīgākās dokumentārā mantojuma liecības, varēja tās pieteikt iekļaušanai UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā. Tika pieteiktas šādas nominācijas: „Kurzemes–Zemgales hercogu Ketleru un Bīronu dinastiju sarkofāgi (1569–1784)” (iesniedzējs un glabātājs – Rundāles pils muzejs); „Albumu kolekcija: latviešu bēgļu dzīve nometnēs Vācijā (1945–1949). Dāvinājums Kārlim Zariņam, ārkārtējo pilnvaru nesējam, Latvijas sūtnim Lielbritānijā” (iesniedzējs un glabātājs – Latvijas Nacionālais arhīvs); papildinājumi nominācijai „Sibīrijā rakstītas vēstules uz bērza tāss” (iesniedzējs – Tukuma muzejs, glabātājs – Aizputes novadpētniecības muzejs).

2025. gada jūnija līdz augusta beigām katru nomināciju izvērtēja divi neatkarīgi saturiskie eksperti un viens saglabāšanas eksperts. Eksperti sagatavoja rekomendācijas par visām trim pieteiktajām nominācijām. Izvērtējot rekomendācijas, 2025. gada 10. septembrī UNESCO LNK Zināšanu sabiedrības programmu padome pieņēma rekomendējošu lēmumu par nomināciju iekļaušanu reģistrā. Savukārt UNESCO LNK Asambleja 2025. gada 8. oktobra sēdē apstiprināja jaunās nominācijas UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā.

Lai skaidrotu programmas „Pasaules atmiņa” nozīmi plašākai sabiedrībai, 2025. gada rudenī UNESCO nedēļas Latvijā ietvaros tika īstenota informatīva kampaņa. No septembra līdz oktobrim sadarbībā ar 20 atmiņas institūcijām Latvijā – „Pasaules atmiņas” starptautisko un nacionālo nomināciju glabātājiem – tika sagatavota un publicēta aprakstu sērija par Latvijā glabātajām nominācijām starptautiskajā un nacionālajā reģistrā, īpaši izceļot to digitalizēto versiju pieejamību. Atmiņas institūcijas iesaistījās arī savu glabāto nomināciju aprakstu sagatavošanā, tematisko pasākumu rīkošanā, erudīcijas jautājumu izstrādē un balvu fonda nodrošināšanā erudīcijas spēles dalībniekiem.

2025. gada 8. decembrī Latvijas Nacionālajā bibliotēkā UNESCO LNK rīkoja UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālā reģistra jauno nomināciju uzņemšanas pasākumu „Sava laika liecinieks”. Tā laikā nomināciju glabātājiem tika pasniegti sertifikāti par nomināciju iekļaušanu Latvijas nacionālajā reģistrā. Ar savām nominācijām iepazīstināja Rundāles pils muzejs, Latvijas Nacionālais arhīvs, kā arī Aizputes novadpētniecības muzejs un Tukuma muzejs. Pasākumā piedalījās arī citu atmiņas institūciju pārstāvji – „Pasaules atmiņas” starptautisko un nacionālo nomināciju glabātāji, kā arī UNESCO LNK Zināšanu sabiedrības programmu padomes locekļi. Sniedzot ieskatu dokumentārā mantojuma interpretācijas iespējās un tā izmantošanā jaunradē, ar priekšlasījumu pasākuma dalībniekus uzrunāja vairākkārtējs „Spēlmaņu nakts” balvas laureāts, režisors Valters Sīlis.

Medijpratības un informācijpratības veicināšana

No 2025. gada 24. līdz 31. oktobrim Latvijā norisinājās ikgadējā **UNESCO Pasaules medijpratības un informācijpratības nedēļa**. Tās mērķis ir veicināt medijpratības un informācijpratības attīstību dažādās sabiedrības vecuma grupās, stiprinot cilvēku kritiskās domāšanas prasmes informācijas, mediju un tehnoloģiju jomā, kā arī sekmējot pilsonisko līdzdalību, pašizpaušmi, ekonomisko attīstību un spēju atpazīt un mazināt dezinformācijas un maldinošas informācijas ietekmi. 2025. gada nedēļas tēma bija „Prāts pāri mākslīgajam intelektam – medijpratība un informācijpratība digitālajā vidē”.

Pasaules medijpratības un informācijpratības nedēļas norišu organizēšanā Latvijā iesaistījās Valsts kanceleja, Kultūras ministrija, UNESCO LNK un citas organizācijas, īstenojot daudzveidīgas aktivitātes visā valstī. Nedēļas ietvaros notika UNESCO LNK tiešsaistes kursa skolotājiem „Mākslīgais intelekts izglītībā” atklāšana, Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes pētījuma „Par Latvijas iedzīvotāju medijpratību” prezentācija un domapmaiņa, pasākumu cikls Latvijas bibliotēkās sadarbībā ar Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bibliotēku attīstības centru, konference „Medijpratības diena Latgalē”, kā arī atvērtās lekcijas, vebināri un improvizācijas teātra izrāde.

2025. gada 28. martā Saeimā norisinājās konference „**Lasīšana digitālajā laikmetā, rakstītā vārda spēks un bibliotēkas**”, kas pulcēja parlamentāriešus, nozares politikas ekspertus un īstenotājus, izglītības un bibliotēku jomas ekspertus, kā arī uzņēmējus un pašvaldību pārstāvjus. Konferencē mērķis – aktualizēt lasītprasmes nozīmi un bibliotēku lomu vietējo kopienu un visas sabiedrības attīstībā. Konferenci organizēja Saeima, Latvijas Nacionālā bibliotēka un UNESCO LNK sadarbībā ar akciju sabiedrības „Swedbank” izglītības fondu „AUGT”

Konferenci atklāja Saeimas priekšsēdētāja Daiga Mieriņa un Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas priekšsēdētāja Agita Zariņa-Stūre, kā arī ar uzrunām uzstājās kultūras ministre, UNESCO LNK prezidente Agnese Lāce un izglītības un zinātnes ministre, UNESCO LNK viceprezidente Dace Melbārde. Konferenci veidoja trīs tematiskie bloki. No kuriem pirmais pievērsās tam, kā mūsdienu digitālajā laikmetā mainās lasīšanas paradumi, kāpēc jālasa grāmatas, kā veicināt lasīšanu, attīstīt lasītprasmi un kritisko domāšanu un ko labāk lasīt. Otrajā tematiskajā blokā diskusijas dalībnieki apsprieda situāciju skolu bibliotēkās – kā skolas var veicināt bērnu un jauniešu rakstpratības un kritiskās domāšanas attīstību un kāda ir skolu bibliotēku funkcija un loma kopējā bibliotēku tīklā un vienotajā profesionālās komunikācijas telpā. Konferencē trešā tematiskā daļa tika veltīta bibliotēkām, to pieejamībai iedzīvotājiem un attīstībai nākotnē. Konferencē noslēgumā izskanēja aicinājums visām iesaistītajām pusēm turpināt darbu pie lasītprasmes attīstīšanas, atbilstošas izglītības politikas izveides un īstenošanas pašvaldību, skolu un arī ģimenes līmenī.

Starptautiskā pirmiedzīvotāju valodu desmitgade (2022–2032)

ANO Starptautiskās pirmiedzīvotāju valodu *desmitgades* mērķis ir pievērst uzmanību pirmiedzīvotāju valodu izzušanas riskam un nepieciešamībai tās saglabāt, vienlaikus veicinot pirmiedzīvotāju iespējas savas valodas lietošanā. Latvijas pirmiedzīvotāju valoda ir lībiešu valoda, kas ir viena no pasaules visapdraudētākajām valodām, tādēļ Desmitgades īstenošanā īpaši nozīmīga ir lībiešu valodas pastāvēšanas un attīstības nodrošināšana. Latvija ir pārstāvēta arī Starptautiskās pirmiedzīvotāju valodu desmitgades darba grupā digitālās vienlīdzības un valodu lietojuma jautājumos, kurā kā līdzpriekšsēdētājs darbojas Latvijas Universitātes Lībiešu institūta direktors Valts Ernštreits.

Latvijas pārstāvis Valts Ernštreits ir viens no redaktoriem UNESCO globālajai ceļa kartei daudzvalodības nodrošināšanai digitālajā laikmetā – „*Global Roadmap for Multilingualism in the Digital Era*”. Dokumentā iezīmēta nākotnes vīzija, kurā visām valodām ir vienlīdzīgas iespējas piekļūt digitālajai videi un tehnoloģijām, nodrošinot, ka digitālā telpa neklūst par vietu, kurā valodu daudzveidība izzūd, bet gan par atbalsta platformu valodu kopienu dzīvotspējas stiprināšanai. Ceļa kartes atklāšana notika 2. Pasaules samita par sociālo attīstību ietvaros no 2025. gada 4. līdz 6. novembrim Dohā, un tās prezentācijā ar UNESCO LNK atbalstu piedalījās Valts Ernštreits.

UNESCO LNK sadarbībā ar Latvijas Universitātes Lībiešu institūtu sagatavoja labās prakses apraksts par UNESCO Līdzdalības programmas projekta „*Kultūras iedzīvināšana: kultūrpratība mantojuma saglabāšanai un izmantošanai digitālajā laikmetā*” ietvaros izstrādātajiem *metodiskajiem materiāliem* kultūrpratības attīstīšanai un jauniešu iesaistei vietējās kultūras un valodu daudzveidības izziņāšanā, kurš tika publicēts UNESCO tiešsaistes izdevumā „*10 receptes ilgtspējīgai attīstībai – viena kopīga sastāvdaļa: pirmiedzīvotāju valodas*”.

Plāni 2026. gadam

- UNESCO Latvijas Nacionālā komisija īstenos darbības stratēģijā 2022.–2029. gadam noteiktos stratēģiskos mērķus un rīcības virzienus.
- Turpinās sadarbību ar UNESCO asociētajām skolām, atmiņas institūcijām, kas glabā UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” dokumentārā mantojuma nominācijas, Latvijas pašvaldībām, kuru teritorijās atrodas UNESCO starptautiskajos un nacionālajos sarakstos iekļautās materiālā un nemateriālā kultūras un dabas mantojuma vērtības, UNESCO katedrām augstākās izglītības iestādēs, kā arī citiem valsts, pašvaldību un nevalstisko organizāciju sadarbības partneriem, lai nodrošinātu UNESCO programmu un iniciatīvu īstenošanu.
- Nodrošinās Latvijas interešu pārstāvniecību UNESCO un ar to saistītajās starpvaldību institūcijās, kā arī starptautiskos pasākumos.
- Darbosies dažādu līmeņu konsultatīvajās institūcijās, padomēs, komisijās un darba grupās, kas atbilst UNESCO mandāta jomām.
- Atzīmēs 35. gadadienu kopš Latvijas pievienošanās Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijai.
- Saskaņā ar Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas un UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas sadarbības līgumu nodrošinās konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sekretariāta darbību un īstenos aktivitātes, kas saistītas ar UNESCO rīcības ietvara dokumentu „Izglītība 2030” un „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai 2030” iniciatīvām.
- Koordinēs UNESCO Pasaules mantojuma Latvijas nacionālā saraksta papildināšanu, kā arī iesniegto nomināciju izvērtēšanas procesu.
- Regulāri nodrošinās informācijas apriti un apmaiņu par UNESCO mandāta jautājumiem ar sadarbības partneriem, kā arī uzturēs pastāvīgu dialogu ar plašsaziņas līdzekļiem un sabiedrību, publicējot informāciju tīmekļvietnē www.unesco.lv un UNESCO LNK sociālo tīklu kontos.

www.unesco.lv

[www.facebook.com/
UNESCOLNK](https://www.facebook.com/UNESCOLNK)

[x.com/
#!/UNESCO_LNK](https://x.com/#!/UNESCO_LNK)

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

Meistaru iela 10, Rīga, LV-1050

Tālrunis: 67325109

office@unesco.lv

www.unesco.lv

Sekojiēt UNESCO LNK jaunumiem:

www.unesco.lv/lv

www.facebook.com/UNESCOLNK

x.com/#!/UNESCO_LNK

www.youtube.com/unescovideo